RVDIMENTA grammatices Thomae Linacri ex Anglico ſermone in Latinum verſa, interprete Georgio Buchanano Scoto.

PARISIIS.
Ex officina Roberti Stephani.
M.D.XXXVIII.

ILLVSTRISSIMAE MARIAE INVIctiſſimi Angliæ Franciæque regis, ac fidei defenſoris filiæ, Cornubiæ & VValliæ principi, Thomas Linacrus medicus, cum omni obſeruantia S. D.

QVVM tibi, illuſtriſſima Maria, datus ab inuictiſſimo rege patre tuo, pro tua ſanitate tuenda, ſim comes, nec id miniſterium obire per valetudinem licuerit: cogitaui mecũ, quanam alia ratione tibi eſſe vſui potiſſimum poſſem. Itaque cernens in te, præter indolem quãdam ad omne virtutũ genus, quæ eminere in muliere poſſunt, incredibilẽ, nunc quoque fœliciſſimi ingenii tui ad ſtudia literarum generoſum impetum: hunc mihi quammaxime pro mea virili, iuuandũ fouendúmque cenſui, vel intermiſſi diu officii mei ſarciendi, vel literatorum omnium cauſa. Quibus ipſa in literis proficiens, maximo procul dubio futura es tũ ornamento, tum adiumento. Accipies igitur ea vultus ſerenitate qua reliqua ſoles, hæc latinæ linguæ Rudimenta: quæ aliâs Anglis tuis per me edita, nũc in ſummam quàm potui, redegi claritatem. Non poteſt (fateor) niſi rude eſſe munus, ſicuti ipſo nomine præ ſe fert. Sed ſi aptũ tibi principium ad maiora diſcenda erit, vel opportunitate ſua, principii gratiam, quod iuxta prouerbiũ, Plus eſt quàm dimidium, licet totam nec mereatur, nec ſperet: tamen nec ea in totum (vt ſpero) deſtituetur. Diu viuas Anglorum deliciæ & decus.

Summæ ſpei & indolis adoleſcenti Gilberto Kennedo comiti Caſſiliſſæ Georgius Buchananus S. P. D.

CVM ſuperiore anno tibi curſim & memoriæ cõfirmandæ cauſa hæc Linacri Rudimenta prælegerẽ, placuit mihi ſupra modum in eo viro etiam in rebus minimis citra curioſitatem exacta diligentia, & ordinis lux quanta in tam confuſa rerum congerie eſſe poteſt, & quædam (vt reor) ſani iudicij lectoribus in argumento vulgato non ingrata futura nouitas. Quare viſus ſum mihi tum ob hæc, tum ob alia multa operæpretium facturus, ſi eũ libellum è vernaculo Anglorum ſermone,quo primum ab authore eſt editus, in Latinum verterem:aut quòd ne in hac quidem parte doctiſſimi viri iudicium eſſet ignotũ, aut quòd hinc fœlicius velut è puriſſimo quodam fonte atque adeò ipſa Hippocrene,pueri grammatices rudimenta poſſent auſpicari, quàm ex triuiali iſthac ſorde, quæ eis à gymnaſiarchis pleriſque obtruditur : aut denique vt adoleſcentes ſub optimo imperatore ſacramento muſarum adacti, maiore quadam fiducia ea præcepta imbibant,quæ doctiſſimi viri authoritate nixa, diuina potius oracula, quàm humanæ imbecillitatis commenta exiſtimant. Sed non deerunt, ſat ſcio, qui hæc etiam antè quàm legant, in tanta veterum ſcriptorum turba ſuperuacua putabunt : quippe quibus perſuaſum eſt nihil dici iam poſſe,quod à veteribus & publico gymnaſiorum conſenſu receptis uthoribus ſit prætermiſſum : aut ſiquid præterea dicatur (qualia hic pleraque de nominũ declinatione, de relatiuis, de quibuſdam verborum temporibus & modis)id adeò nihil eſſe, vt ſcriptũ non fuiſſe lõge præſtiterit. Sed hæc querela cum ſit aut hominum inſigniter indoctorum, aut eorum qui adeò priuatis affectionibus miſerè dediti ſunt,vt cum nõnulla ſecus dici videant, quàm aut ipſi didicerint,aut hi quos pro ſacroſanctis habent,præcipiant:nõ iam temeritatis, ſed impietatis cuiuſdam alios arguũt, qui veſtigijs(vt ipſi aiunt)patrum relictis, præcepta illa tanquam leges ſanctiſſimas nobis data, refigere atque etiam abrogare audeant. Contra quorum arrogans illud ſupercilium doctos omnes & humanitatis ſtudioſos appello, quibus Linacer (niſi fallor) in maiori opere ſatiſfaciet.Interim hoc opuſculum ſub tuo nomine atque adeò in tuam gratiam ſtudioſis adoleſcentibus communicatum prodeat: qui ſi boni noſtram operam conſulent, abunde mihi laboris mei fructum relatum eſſe credam. Vale.

RVDIMENTA declinationum.

O c t o ſunt partes orationis, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpoſitio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio.

Harum octo partium quædam declinātur, vt Nomen, Pronomen, Verbum, & Participium: quædam ſunt indeclinabiles, vt Præpoſitio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio.

Earum quæ declinantur, hæ tres, Nomen, Pronomen, & Participium declinantur per genera, caſus, & numeros.

Genera ſunt tria: maſculinum, fœmininum, & neutrum.

Caſus ſex: nominatiuus, genitiuus, datiuus, accuſatiuus, vocatiuus, & ablatiuus.

Numeri duo: ſingularis & pluralis.

Prima declinatio nominum.

Nominum quædam hoc pacto declinantur.

Maſculinū genus, Nominatiuus ſingularis Poeta, Genitiuus poetæ, Datiuus poetæ, Accuſatiuus poetam, Vocatiuus poeta, Ablatiuus poeta. Nominatiuus pluralis poetæ, Genitiuus poetarū, Datiuus poetis, Accuſatiuus poetas, Vocatiuus poetæ, Ablatiuus poetis.

In fœminino genere, Nom. ſing. Muſa, Genit. muſæ, Dat. muſæ, Accuſ. muſam, Voc. muſa, Ablat. muſa. Nom. plur. muſæ, Gen. muſarum, Dat. muſis, Accuſ. muſas, Voc. muſæ, Ablat. muſis.

Hîc quidem notandum eſt, quòd in plurali numero omnium vocatiuus eſt ſimilis nominatiuo, & ablatiuus datiuo.

Præterea omnia nomina quæ ad hanc formam inflectuntur, ſunt primæ declinationis.

Secunda declinatio.

Maſculinum genus, Nomin. ſing. Magiſter, Genit. magiſtri, Dat. magiſtro, Accuſ. magiſtrum, Vocat. magiſter, Ablat. magiſtro. Nom. plur. magiſtri, Genit. magiſtrorum, Dat. magiſtris, Accuſ.

magiſtros, Voc. magiſtri, Ablat. magiſtris.

In fœminino genere, Nom. ſingul. Aluus, Genit. alui, Dat. aluo, Accuſ. aluum, Voc. alue, Ablat. aluo. Nõ. plur. alui, Genit. aluorum, Dat. aluis, Accuſ. aluos, Vocat. alui, Ablat. aluis.

Hîc verò ſciendum, quòd in hac declinatione ſi nominatiuus finietur in us, vocatiuus deſinet in e, vt dominus, ô domine, radius, ô radie. Excepto nomine Filius, quod facit fili: & propriis virorum nominibus finitis in ius, quæ vocatiuos faciunt in i, remota ſyllaba us, vt Virgilius, Virgili. Alioqui & in hac declinatione, & in reliquis omnibus, vocatiuus erit ſimilis nominatiuo.

In neutro genere, Nom. ſing. Templum, Genit. templi, Dat. templo, Accuſ. templum, Voc. templum, Ablat. templo. Nom. pluralis templa, Genit. templorum, Dat. templis, Acc. templa, Voc. templa, Ablat. templis.

Ad hanc formam omnia neutra habent tres caſus ſimiles in vtroque numero, nominatiuum, accuſatiuum, & vocatiuum. Verum tres caſus plurales, in a ſemper poſitionem habebunt: excipe Ambo, & duo.

Omnia verò nomina quæ ad hanc formam declinantur, ſunt ſecũdæ declinationis: vnà cum maſculinis & neutris horum octo nominum, Vnus, vllus, vter, ſolus, alter, alius, totus, quis: quæ vnà cum ſuis fœmininis faciunt genitiuos in ius, & datiuos in i: vt Vnus vnius vni, vna vnius vni, vnum vnius vni. In cæteris caſibus declinantur ad formam aliorum nominum primæ & ſecundæ declinationis: atque ob eam cauſam hæc vocatur ſecunda forma ſecundæ declinationis.

Tertia declinatio.

Quædam etiam hoc pacto declinantur,

In maſculino gen. Nom. ſing. Panis. Gen. panis, Dat. pani, Accuſ. panem, Voc. panis, Ablat. pane. Nom. plur. panes, Genit. panum, Dat. panibus, Accuſ. panes, Vocat. panes, Ablat. panibus.

In fœminino genere, Nom. ſing. Nubes, Genit. nubis, Dat. nubi, Accuſ. nubem, Vocat. nubes, Ablat. nube. Nom. plur. nubes, Genit. nubium, Dat. nubibus, Accuſ. nubes, Voc. nubes, Ablat. nubibus.

In neutro genere, Nom. ſing. Sedile, Genit. ſedilis, Dat. ſedili, Acc. ſedile, Vocat. ſedile, Ablat. ſedili. Nom. plur. ſedilia, Gen. ſediliũ, Dat. ſedilibus, Accuſ. ſedilia, Voc. ſedilia, Ablat. ſedilibus.

Hoc loco notandum eſt, Omnia nomina huius declinationis, & duarum proxime ſequētium, habere tres caſus ſimiles in plurali numero, nempe Nominatiuum, Accuſatiuum, & Vocatiuum.

Huius item formæ pleraque vna ſyllaba exereſcunt in genitiuo & pleriſque alijs caſibus, idque varijs modis: velut hæc quæ ſequũtur exempla demonſtrant. Arabs, arabis. fæx, fæcis. pes, pedis. lapis, lapidis. glans, glandis. frons, frondis. rex, regis. fel, fellis. hyems, hyemis. ren, renis. & in neutro, Nomen, nominis. Similiter Cato, Catonis. virgo, virginis. princeps, principis. later, lateris. & in neutro Vber, vberis. Similiter As, aſſis. Arpinas, Arpinatis. dēs, dētis. ars, artis. præceps, præcipitis. nix, niuis. Atq; ōnia quæ declinantur ad inſtar alicuius horum, ſunt tertiæ declinationis.

Quarta declinatio.

Quædam verò ſic declinantur,

In maſcul. gene. Nom. ſing. Viſus, Geni. viſus, Dati. viſui, Accuſa. viſum, Voc. viſus, Abla. viſu. Nom. plur. viſus, Geniti. viſuum, Dati. viſibus, Accuſ. viſus, Vocat. viſus, Abla. viſibus.

In fœminino gene. Nom. ſing. Manus, Geni. manus, Dati. manui, Acc. manum, Voca. manus, abla. manu. Nom. plur. manus, Geni. manuū, Dat. manibus, Acc. manus, Voca. manus, Abl. manibus.

In neutro gen. Nom. ſingu. Cornu in omnibus caſibus ſingularibus. Nom. plur. cornua, Genit. cornuum, Dat. cornibus, Accuſ. cornua, Voca. cornua, Abla. cornibus. Et quæcunque hoc pacto flectuntur, ſunt quartæ declinationis.

Quinta declinatio.

Quædam etiam nomina ſic declinantur,

In maſculino gene. Nom. ſing. Meridies, Gen. meridiei, Dati. meridiei, Accu. merediem, Vocati. meridies, Ablati. meridie. Nomi. plur. meridies, Geni. meridierum, Dat. meridiebus, Accuſ. meridies, Voc. meridies, Abla. meridiebus.

In fœminino gen. Nom. ſing. Res, Gen. rei, Dati. rei, Accuſa. rem, Voca. res, Abla. re. Nom. plur. res, Genit. rerum, Dat. rebus. Accu. res, Voc. res, Abla. rebus.

Et quæcūq; hoc pacto declinantur, vocātur quintæ declinationis.

NOMINA NVMERALIA.

Numeralia ab vno ad centum, ſunt omnia pluralis numeri, &

declinantur hoc modo.

In maſculino genere,Nom.Duo,Genit. duorum,Dati.duobus, Accuſ.duos,Voc.duo,Ablat.duobus.

In fœminino genere,Nomin.duæ,Genit.duarum,Dati.duabus, Accuſ.duas,Vocat.duæ,Ablat.duabus.

In neutro genere, Nom.duo,Genit.duorum,Dat.duobus, Accuſ. duo,Vocat.duo,Ablat.duobus.

Similiter per tria genera declinatur Ambo,ambæ,ambo.

In maſculino & fœminino genere,Nomi. Tres, Genit.trium,Dat. tribus,Accuſ.tres,Vocat.tres,Ablat.tribus.

In neutro genere,Nomi.tria,Genit.trium,Dat.tribus, Accu. tria, Vocat.tria,Ablat.tribus.

Quæcunque verò hæc ſequuntur, ad centum vſque, ſunt indeclinabilia omnia:vt Quatuor,quinque,ſex,viginti,centum,in omnibus caſibus & generibus.

GRADVS COMPARATIONIS.

TRES ſunt gradus comparationis, Poſitiuus, Comparatiuus, & Superlatiuus.

Poſitiuus is vocatur, vnde cōparatiuus & ſuperlatiuus formātur.

Comparatiuus & ſuperlatiuus formantur à proximo caſu poſitiui in i finito:addendo pro comparatiuo hanc ſyllabam or,& pro ſuperlatiuo ſ,& ſimus: vt docti,doctior, doctiſſimus: forti, fortior,fortiſſimus.

At ſi poſitiuus finietur in r, ſuperlatiuus formabitur à nominatiuo,addendo rimus:vt pulcher,pulcherrimus.

Quædam præterea nomina in lis finita,ſuperlatiuum efficiunt, is mutato in limus:vt humilis,humillimus:ſimilis,ſimillimus: facilis,facillimus.

A regula generali excipiuntur quinque nomina, Bonus, quod facit melior,& optimus.Malus,quod facit peior,& peſſimus.Magnus,quod facit maior,& maximus.Multus,quod facit plus, & plurimus.Paruus,quod facit minor,& minimus.

PRONOMEN.

PRONOMINVM quædam ſunt primitiua:vt Ego,tu,ſui, ille,iſte,hic,is,ipſe.Reliqua omnia deriuatiua ſunt. Primitiua quidem declinantur hoc modo,

In omnibus generibus,Nom.ſing.Ego,Geni.mei,Dat.mihi,Acc. me,Vocatiuus deeſt,Abla.me.Nom.plur.nos,Gen.noſtrum vel noſtri,Dat.nobis,Accu.nos,Vocatiuus deeſt,Ablat.nobis.

Hoc loco intelligendum eſt, Omnia pronomina carere vocatiuis, his quatuor exceptis,Tu,meus,noſter,& noſtras.

In omnibus generibus,No.ſing.Tu,Geni.tui,Dat.tibi,Accu.te, Voc.tu,Abl.te.No.plur.vos, Gen.veſtrum vel veſtri,Dati. vobis,Accu.vos,Voca.vos,Ablat.vobis.

In omnibus generibus,& vtroque numero,Nominatiuus deeſt, Gen.ſui,Dat.ſibi,Accu.ſe,Vocatiuus deeſt,Abla.ſe.

Cætera primitiua declinantur ad inſtar ſecundæ formæ ſecundæ declinationis nominum,hoc pacto,

In maſculino genere,No.ſing.Ille,Geni.illius,Dat.illi,Accu.illũ, Vocatiuus deeſt,Abla.illo.No.plur.illi,Gen.illorum,Dat. illis, Accu.illos,Vocatiuus deeſt,Abla.illis.

In fœminino genere,No.ſing.illa,Gen.illius,Dati.illi,Accu.illã, Vocatiuus deeſt,Abla.illa.No.plur. illæ,Geni.illarum,Dati.illis,Acc.illas,Vocatiuus deeſt,Abla.illis.

In neutro genere,No.ſing.illud,Geni. illius,Dat.illi,Accu.illud, Vocatiuus deeſt,Abl.illo.No.plur.illa,Gen.illorum,Dati.illis, Acc.illa,Vocatiuus deeſt,Abla.illis.

Similiter in maſculino genere,Iſte,iſtius,iſti,iſtum,iſto.

In fœminino genere,iſta,iſtius,iſti,iſtam,iſta.

In neutro genere,iſtud,iſtius,iſti,iſtud,iſto.

Similiter eodem pacto in maſculino genere,No.ſingu.Hic, Gen. huius,Dat.huic,Acc. hunc,Vocatiuus deeſt,Abl.hoc.No.plur. hi,Geni. horum,Dat.his,Acc.hos,Vocatiuus deeſt,Abla.his.

In fœminino genere,No.ſing. hæc,Gen.huius,Dati. huic,Accuſ. hanc,Vocatiuus deeſt,Abla.hac.No.plur.hæ,Geni. harũ,Dati. his,Acc.has,Vocatiuus deeſt,Abla.his.

In neutro genere,No. ſing.hoc,Gen.huius,Dat.huic, Accuſ.hoc, Vocatiuus deeſt,Abla.hoc.No.plu.hæc,Geni.horum,Dat. his, Accu.hæc,Vocatiuus deeſt,Abla.his.

Similiter in maſculino genere,No.ſing.Is,Gen.eius,Dat.ei,Acc. eum,Vocatiuus deeſt,Abla.eo.Nom.plur.ij,Geni.eorum,Dat. eis vel ijs,Acc.eos,Vocatiuus deeſt,Abl.eis vel ijs.

In fœminino genere,No.ſing.ea,Gen.eius,Dat.ei,Acc. eam,Vocatiuus deeſt,Abla.ea. No.plur.eæ,Gen.earum,Dati.eis vel ijs, Acc. ea.Vocatiuus deeſt,Abla.eis vel ijs.

In neutro genere.No.ſing.id.Geni.eius,Dat.ei,Ac.id,Vocatiuus deeſt,Abla.eo.No.plur.ea,Gen.eorũ,Dati.eis vel ijs, Accuſ.ea, Vocatiuus deeſt,Abla.eis vel ijs.

Similiter in maſculino genere,Nomi.ſingularis Ipſe,Geni. ipſius, Dat. ipſi,Acc.ipſum,Vocatiuus deeſt,Ablat.ipſo.No.plur.ipſi, Gen.ipſorum,Dat.ipſis,Accu.ipſos,Vocatiuus deeſt,Abl.ipſis.

In fœminino genere,Nom.ſing.Ipſa,Gen.ipſius,Dat.ipſi,Accuſ. ipſam,Vocatiuus deeſt,Abl. ipſa.No.plur.ipſæ,Gene.ipſarum, Dat.ipſis,Acc.ipſas,Vocatiuus deeſt,Abla.ipſis.

In neutro genere,Nomi.ſing.Ipſum,Gen.ipſius,Dati.ipſi,Accuſ. ipſum,Vocatiuus deeſt,Abl .ipſo. No.plur.ipſa, Gen.ipſorum, Dat.ipſis,Accu.ipſa,Voca.deeſt,Ablat.ipſis.

Duo item nomina,eodem modo quo hæc,declinantur,nẽpe Idem & quis.hoc pacto,

In maſculino genere,Nom.ſing.Idem,Gen.eiuſdem,Dati.eidem, Acc.eundem,Vocatiuus deeſt,Ablat.eodẽ.No.plur.ijdem,Gen. eorundem,Dati.eiſdem vel ijſdem,Acc.eoſdem, Vocatiuus deeſt,Abl.eiſdem vel ijſdem.

In fœminino genere,No.ſing.Eadem,Gen.eiuſdem,Dati. eidem, Acc.eandem,Vocatiuus deeſt, Abl.eadem.Nom.plural.eædem, Gen.earundem,Dat.eiſdem vel ijſdem,Acc. eaſdem, Vocatiuus deeſt,Abl.eiſdem vel ijſdem.

In neutro genere,No.ſing.Idem,Gen.eiuſdem,Dat.eidem,Accu. idem,Vocatiuus deeſt,Abla.eodem.No.plu. eadem, Ge.eorundem,Dat.eiſdem vel ijſdem,Acc.eadem,Vocatiuus deeſt, Abla. eiſdem vel ijſdem.

In maſculino genere,Nom.ſing.Qui,Gen.cuius,Dati.cui,Accuſ. quẽ,Vocatiuus deeſt,Abla.quo.No.plu.qui,Geni.quorũ,Dati. quis vel quibus,Ac.quos,Vocatiuus deeſt,Abl.quis vel quibus.

In fœminino genere,No.ſing.Quæ,Geni. cuius,Dati.cui, Accuſ. quã,Vocatiuus deeſt,Abla.qua.No.plur.quæ,Gen. quarũ,Dat. quis vel quibus,Ac.quas,Vocatiuus deeſt,Abl. quis vel quibus.

In neutro genere.No.ſing.Quod,Ge.cuius,Dat.cui,Accu. quod, Vocatiuus deeſt,Abl.quo.Nom.plur. quæ,Ge.quorũ,Dat.quis vel quibus,Accuſ.quæ,Vocatiuus deeſt,Abl.quis vel quibus.

Deriuatiua vero declinantur hoc modo,In maſculino genere, Nomi.ſingu.Meus, Gene.mei,Dati.meo,Accuſa.meum,Voca.mi, Abla.meo.No.plur.mei,Gen. meorum,Dat.meis,Accuſ. meos, Voca.mei,Abla.meis.

In fœminino genere, Nom.ſing. Mea,Gen.meæ, Dat.meæ, Acc. meam,Voca.mea,Ablat.mea. Nom.plur.meæ, Genit.mearum, Dat.meis,Acc.meas,Voc.meæ,Abl.meis.
In neutro genere, No.ſing.Meum,Gen.mei, Dat.meo,Acc.meū, Voc.meum,Abl.meo. No.plur.mea, Gen.meorum, Dat.meis, Acc.mea,Voc.mea,Ablat.meis.
Similiter Tuus,tui:tua,tuæ:tuum,tui.
Suus,ſui:ſua,ſuæ:ſuum,ſui.
Noſter,noſtri:noſtra,noſtræ:noſtrum,noſtri.
Veſter,veſtri:veſtra,veſtræ:veſtrum,veſtri.
Duo autem deriuatiua declinantur hoc modo,
In maſculino genere & fœminino,Noſtras,noſtratis,noſtrati:Veſtras,veſtratis,veſtrati:ſicut nomina tertiæ declinationis:cū hoc nomine Cuias,cuiatis,cuiati, ſimiliter.

VERBVM.

VERBVM declinatur per modos, tempora, perſonas, & numeros.
Modi ſunt quinque, Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus,Subiunctiuus,& Infinitus.
Tempora item ſunt quinque, Præſens,Præteritum imperfectum, Præteritū perfectum,Præteritū plus quàm perfectū,& Futurū.
Perſonæ tres,Prima,vt Amo:Secunda,vt amas:Tertia,vt amat.
Numeri ſunt duo,Singularis,vt Amo:Pluralis,vt amamus.
Verborū tria ſunt genera, vnum in o,alterū in or,& tertium quod ſubſtantiæ verbum appellatur,nempe Sum.
Verba in o declinantur hoc pacto:

In prima coniugatione actiuorum.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Amo,amas,amat.
Plurale,amamus,amatis,amant.
Præteritum imperfectum ſing.Amabam,amabas,amabat.
Plur.amabamus,amabatis,amabant.
Præt.perf.ſing.Amaui,amauiſti,amauit.
Plur.amauimus,amauiſtis,amauerunt vel amauere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Amaueram,amaueras,amauerat.
Plur.amaueramus,amaueratis,amauerant.
Futurum ſingulare,Amabo,amabis,amabit.
Plur.amabimus,amabitis,amabunt.

Imperatiuus modus.

Præſens & præteritum imperfectum, ſing. Ama vel amato, amet vel amato.

Plur. amemus, amate vel amatote, ament vel amanto.

Præteritum perfectum, & plus quàm perfectum deeſt in omnibus Latinis verbis, ſed pro illis vtimur ſimilibus ſubiunctiui modi temporibus, é quo modo ſunt etiam hæ tres voces, amemus, ametis, ament.

Futurum deeſt in omnibus verbis.

Optatiuus modus.

Præſens, ſing. vtinam Amem, ames, amet.

Plur. vtinam amemus, ametis, ament.

Præt. imperf. ſing. vtinam Amarem, amares, amaret.

Plur. vtinam amaremus, amaretis, amarent.

Præt. perf. ſing. vtinam Amauerim, amaueris, amauerit.

Plur. vtinam amauerimus, amaueritis, amauerint.

Præt. plus quàm perf. ſing. vtinã Amauiſſem, amauiſſes, amauiſſet.

Plur. vtinam amauiſſemus, amauiſſetis, amauiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens, ſing. cum Amem, ames, amet.

Plur. cum amemus, ametis, ament.

Præt. imperf. ſing. cum Amarem, amares, amaret.

Plur. cum amaremus, amaretis, amarent.

Præt. perf. ſing. cum Amauerim, amaueris, amauerit.

Plur. cum amauerimus, amaueritis, amauerint.

Præt. plus quàm perf. ſing. cũm Amauiſſem, amauiſſes, amauiſſet.

Plur. cum amauiſſemus, amauiſſetis, amauiſſent.

Futurum, ſing. cum Amauero, amaueris, amauerit.

Plur. cum amauerimus, amaueritis, amauerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt. imperf. Amare.

Præteritum perfect. & plus quàm perf. Amauiſſe.

Futurum in omnibus verbis tam actiuis, quàm paſſiuis deeſt: ſed loco eius ſumere ſolemus in actiua voce participium in rus, & (eſſe) vt Amaturus, vel amaturum eſſe, pro appellatiui adiuncti ratione.

Gerundi voces, Amandi, amando, amandum.

Supina, Amatum, amatu.

Participia præſentis temporis in omni genere, Amans: In futuro, Amaturus.

Hic antè quàm declinemus verbum in or,quòd multa tempora ſupplere oporteat quæ in eiuſcemodi verbis deſunt,primum verbum(Sum)declinare oportet,hoc modo,

Indicatiuus modus

Præſens,ſing.Sum,es,eſt.
Plur.ſumus,eſtis,ſunt.
Præt.imperf.ſing.Eram,eras,erat.
Plur.eramus,eratis,erant.
Præt.perf.ſing.Fui,fuiſti,fuit.
Plur.fuimus,fuiſtis,fuerunt vel fuere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Fueram,fueras,fuerat.
Plur.fueramus,fueratis,fuerant.
Fut.ſing.Ero,eris,erit.
Plur.erimus,eritis,erunt.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Sis,es vel eſto,ſit vel eſto.
Plur.ſimus,eſte vel eſtote,ſint vel ſunto.

Optatiuus modus.

Præſens,ſing.vtinam Sim,ſis,ſit.
Plur.vtinam ſimus,ſitis,ſint.
Præt.imperf.ſing.vtinam Eſſem,eſſes,eſſet.
Plur.vtinam eſſemus,eſſetis,eſſent.
Præt.perf.ſing.vtinam Fuerim,fueris,fuerit.
Plur.vtinam fuerimus,fueritis,fuerint.
Præt.plus quàm perf. ſing.vtinam Fuiſſem,fuiſſes,fuiſſet.
Plur.vtinam fuiſſemus,fuiſſetis,fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens,ſing.cum Sim,ſis,ſit.
Plur.cum ſimus,ſitis,ſint.
Præt.imper.ſing.cum Eſſem,eſſes,eſſet.
Plur.cum eſſemus,eſſetis,eſſent.
Præt.perf.ſing.cum Fuerim,fueris,fuerit.
Plur.cum fuerimus,fueritis,fuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Fuiſſem,fuiſſes,fuiſſet.
Plur.cum fuiſſemus,fuiſſetis,fuiſſent.
Futurum,ſing.cum Fuero,fueris,fuerit.
Plur.cum fuerimus,fueritis,fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Eſſe.

Præt.perf.& plus quàm perf.Fuiſſe.
Futurum,Futurum eſſe.
Participium præſentis in vſu non eſt.
Futuri,Futurus.

Prima coniugatio paſſiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Amor,amaris vel amare,amatur.
Plur.amamur,amamini,amantur.
Præt.perf.ſing. Amabar,amabaris vel amabare,amabatur.
Plur.amabamur,amabamini, amabantur.
Præt perf.ſingu. Amatus ſum vel fui,amatus es vel fuiſti,amatus eſt vel fuit. Plural. amati ſumus vel fuimus, amati eſtis vel fuiſtis,amati ſunt fuerunt vel fuere.
Præt.plus quàm perf.ſingu. Amatus eram vel fuerā,amatus eras vel fueras,amatus erat vel fuerat. Plu. amati eramus vel fueramus,amati eratis vel fueratis,amati erant vel fuerant.
Fut.ſing. Amabor,amaberis vel amabere,amabitur.
Plur.amabimur,amabimini,amabuntur.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing. Amare vel amator,ametur vel amator. Plural. amemur,amamini vel amaminor, amentur vel amantor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Amer,ameris vel amere,ametur.
Plur.vtinam amemur,amemini,amentur.
Præt.imperf.ſingu.vtinam Amarer, amareris vel amarere,amaretur. Plural.vtinam amaremur,amaremini,amarentur.
Præt.perfe.ſingu. vtinam Amatus ſim vel fuerim, amatus ſis vel fueris,amatus ſit vel fuerit. Plural. vtinam amati ſimus vel fuerimus,amati ſitis vel fueritis,amati ſint vel fuerint.
Præt.plus quàm perf.ſingu. vtinam Amatus eſſem vel fuiſſem,amatus eſſes vel fuiſſes,amatus eſſet vel fuiſſet. Plural. vtinam amati eſſemus vel fuiſſemus, amati eſſetis vel fuiſſetis. amati eſſent vel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Amer,ameris vel amere,ametur.
Plur.cum amemur,amemini,amentur.
Præt.imperf.ſing.cum Amarer,amareris vel amarere,amaretur.
Plur.cum amaremur,amaremini,amarentur.

232

Præt.perf.ſing.cum Amatus ſim vel fuerim,amatus ſis vel fueris, amatus ſit vel fuerit. Plur.cum amati ſimus vel fuerimus, amati ſitis vel fueritis,amati ſint vel fuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Amatus eſſem vel fuiſſem,amatus eſſes vel fuiſſes,amatus eſſet vel fuiſſet.
Plur.cum amati eſſemus vel fuiſſemus, amati eſſetis vel fuiſſetis,amati eſſent vel fuiſſent.
Fut.ſing.cum Amatus fuero,amatus fueris,amatus fuerit.
Plur.cum amati fuerimus,amati fueritis,amati fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf. Amari.
Præt.perf.& plus quàm perf. Amatus vel amatum eſſe:pro ratione nominis adiecti.
Futuri autem loco,Amandum,vel amandus eſſe.
Gerundi voces,Amandi,amando,amandum.
Supinum,Amatu.
Participium præteriti temporis,Amatus.
Futuri,Amandus.
Quæcunque verba ſecundum alterutram harum formarum declinantur,vocantur primæ coniugationis.

In ſecunda coniugatione actiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Doceo,doces,docet.
Plur.docemus,docetis,docent.
Præt.imperf.ſing.Docebam,docebas,docebat.
Plur.docebamus,docebatis,docebant.
Præt.perf.ſing.Docui,docuiſti,docuit.
Plur.docuimus,docuiſtis,docuerunt vel docuere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Docueram,docueras,docuerat.
Plur.docueramus,docueratis,docuerant.
Fut.ſing.Docebo,docebis,docebit.
Plur.docebimus,docebitis,docebunt.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Doce vel doceto,doceat vel doceto.
Plur.doceamus,docete vel docetote, doceant vel docento.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Doceam,doceas,doceat.
Plur.vtinam doceamus,doceatis,doceant.
Præt.imperf.ſing.vtinam Docerem,doceres,doceret.

Plur. vtinam doceremus,doceretis,docerent.
Præt.perf.ſing.vtinam Docuerim,docueris,docuerit.
Plur.vtinam docuerimus,docueritis,docuerint.
Præt.plus quàm perf.vtinam Docuiſſem,docuiſſes,docuiſſet.
Plur.vtinam docuiſſemus,docuiſſetis,docuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens,ſing.cum Doceam,doceas,doceat.
Plur.cum doceamus,doceatis,doceant.
Præt.imperf.ſing.cum Docerem,doceres,doceret.
Plur.cum doceremus,doceretis,docerent.
Præt.perf.ſing.cum Docuerim,docueris,docuerit.
Plur.cum docuerimus,docueritis,docuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Docuiſſem,docuiſſes,docuiſſet.
Plur.cum docuiſſemus,docuiſſetis,docuiſſent.
Fut.ſing.cum Docuero,docueris,docuerit.
Plur.cum docuerimus,docueritis,docuerint.

Infinitus modus.

Præſens & imperf. Docere.
Præt.perf.& plus quàm perf.Docuiſſe.
Fut.Docturum eſſe.
Gerundi voces,Docendi,docendo,docendum.
Supina,Doctum,doctu.
Participium præſentis temporis,Docens.
Futuri,Docturus.

In ſecunda coniugatione paſſiua.

Indicatiuus modus.

Præſens,ſing.Doceor,doceris vel docere,docetur.
Plur.docemur,docemini,docentur.
Præt.imperf.ſing. Docebar,docebaris vel docebare,docebatur.
Plur.docebamur,docebamini,docebantur.
Præt. perf. ſing. Doctus ſum vel fui, doctus es vel fuiſti, doctus eſt vel fuit.
Plur. docti ſumus vel fuimus, docti eſtis vel fuiſtis, docti ſunt fuerunt vel fuere.
Præt. plus quàm perf. ſing. Doctus eram vel fueram,doctus eras vel fueras,doctus erat vel fuerat.
Plur. Docti eramus vel fueramus, docti eratis vel fueratis, docti erant vel fuerant.

Fut.ſing. Docebor,doceberis vel docebere,docebitur.
Plur.docebimur,docebimini,docebuntur.

Imperatiuus modus.

Præſens & imp.ſing. Docere vel docetor,doceatur vel docetor.
Plur. doceamur,docemini vel doceminor, doceantur vel docentor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Docear,docearis vel doceare,doceatur.
Plur.vtinam doceamur,doceamini,doceantur.

Præt. imperf. ſing. vtinam Docerer, docereris vel docerere, doceretur.
Plur.vtinam doceremur,doceremini,docerentur.

Præt.perf.ſing.vtinam Doctus ſim vel fuerim, doctus ſis vel fueris,doctus ſit vel fuerit.
Plur. vtinam docti ſimus vel fuerimus, docti ſitis vel fueritis,docti ſint vel fuerint.

Præt. plus quàm perf.ſing. vtinam Doctus eſſem vel fuiſſem,doctus eſſes vel fuiſſes,doctus eſſet vel fuiſſet.
Plur. vtinam docti eſſemus vel fuiſſemus, docti eſſetis vel fuiſſetis,docti eſſent vel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Docear,docearis vel doceare,doceatur.
Plur.cum doceamur,doceamini,doceantur.

Præt.imperf.ſing.cum Docerer,docereris vel docerere,doceretur.
Plur.cum doceremur,doceremini,docerentur.

Præt. perf.ſing.cum Doctus ſim vel fuerim, doctus ſis vel fueris, doctus ſit vel fuerit.
Plur. cum docti ſimus vel fuerimus,docti ſitis vel fueritis, docti ſint vel fuerint.

Præt. plus quàm perf.ſing. cum Doctus eſſem vel fuiſſem,doctus eſſes vel fuiſſes, doctus eſſet vel fuiſſet.
Plur.cum docti eſſemus vel fuiſſemus,docti eſſetis vel fuiſſetis,docti eſſent vel fuiſſent.

Fut.ſing.cum Doctus fuero,doctus fueris,doctus fuerit.
Plur.cum docti fuerimus,docti fueritis,docti fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & imperf. Doceri.
Præt.perf.& plus quàm perf. Doctus vel doctum eſſe vel fuiſſe.
Fut. Docendus vel docendum eſſe.

Gerundi voces,Docendi,docendo,docendum.
Supinum,Doctu.
Participium præſentis temporis, Doctus.
Futuri,Docendus.
Quæcunque verba ſecundum has formas declinantur, vocantur ſecundæ coniugationis.

In tertia coniugatione actiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Lego,legit,legit.
Plur.legimus,legitis,legunt.
Præt.imperf.ſing.Legebam,legebas,legebat.
Plur.legebamus,legebatis,legebant.
Præt.perf.ſing.Legi,legiſti,legit.
Plur.legimus,legiſtis,legerunt vel legere.
Præt.plus quàm perf.Legeram,legeras,legerat.
Plur.legeramus,legeratis,legerant.
Fut.ſing.Legam,leges,leget.
Plur.legemus,legetis,legent.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Lege vel legito,legat vel legito.
Plur.legamus,legite vel legitote,legant vel legunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Legam,legas,legat.
Plur.vtinam legamus,legatis,legant.
Præt.imperf.ſing.vtinam Legerem,legeres,legeret.
Plur.vtinam legeremus,legeretis,legerent.
Præt.perf.ſing.vtinam Legerim,legeris,legerit.
Plur.vtinam legerimus,legeritis,legerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.vtinam Legiſſem,legiſſes,legiſſet.
Plu.vtinam legiſſemus,legiſſetis,legiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Legam,legas,legat.
Plur.cum legamus,legatis,legant.
Præt.imperf.ſing. cum Legerem,legeres,legeret.
Plur.cum legeremus,legeretis,legerent.
Præt.perf.ſing.cum Legerim,legeris,legerit.
Plur.cum legerimus,legeritis,legerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Legiſſem,legiſſes,legiſſet.

Plur. cum legiſſemus, legiſſetis, legiſſent.
Fut. ſing. cum Legero, legeris, legerit.
Plur. cum legerimus, legeritis, legerint.
Infinitus modus.
Præſens & imperf. Legere.
Præt. perf. & plus quàm perf. Legiſſe.
Fut. Lectúrus vel lecturum eſſe.
Gerundi voces, Legendi, legendo, legendum.
Supina, Lectum, lectu.
Participium præſentis temporis, Legens.
Futuri, Lecturus.

In tertia coniugatione paſſiua.

Indicatiuus modus.
Præſens ſing. Legor, legeris vel legere, legitur.
Plur. legimur, legimini, leguntur.
Præt. imperf. ſing. Legebar, legebaris vel legebare, legebatur.
Plur. legebamur, legebamini, legebantur.
Præt. perf. ſingu. Lectus ſum vel fui, lectus es vel fuiſti, lectus eſt vel fuit.
Plur. lecti ſumus vel fuimus, lecti eſtis vel fuiſtis, lecti ſunt fuerunt vel fuere.
Præt. plus quàm perf. ſing. Lectus eram vel fueram, lectus eras vel fueras, lectus erat vel fuerat.
Plur. lecti eramus vel fueramus, lecti eratis vel fueratis, lecti erant vel fuerant.
Fut. ſing. Legar, legeris vel legere, legetur.
Plur. legemur, legemini, legentur.
Imperatiuus modus.
Præſens & Præ. imper. ſing. Legere vel legitor, legatur vel legitor.
Plur. legamur, legimini vel legiminor, legātur vel leguntor.
Optatiuus modus.
Præſens ſing. vtinam Legar, legaris vel legare, legatur.
Plur. vtinam legamur, legamini, legantur.
Præt. imperf. ſing. vtinā Legerer, legereris vel legerere, legeretur.
Plur. vtinam legeremur, legeremini, legerentur.
Præt. perf. vtinam Lectus ſim vel fuerim, lectus ſis vel fueris, lectus ſit vel fuerit.
Plur. vtinam lecti ſimus vel fuerimus, lecti ſitis vel fueritis,

lecti ſint vel fuerint.

Præt.plus quàm perf.ſing.vtinam Lectus eſſem vel fuiſſem,lectus eſſes vel fuiſſes,lectus eſſet vel fuiſſet.

Plur. vtinã lecti eſſemus vel fuiſſemus, lecti eſſetis vel fuiſſetis,lecti eſſent vel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Legar,legaris vel legare,legatur.

Plur.cum legamur,legamini,legantur.

Præt.imperf.ſing.cum Legerer,legereris vel legerere,legeretur.

Plur.cum legeremur,legeremini,legerentur.

Præt.perf.ſing.cum Lectus ſim vel fuerim,lectus ſis vel fueris,lectus ſit vel fuerit.

Plur.cum lecti ſimus vel fuerimus, lecti ſitis vel fueritis, lecti ſint vel fuerint.

Præt.plus quàm perf.ſing.cum Lectus eſſem vel fuiſſem,lectus eſſes vel fuiſſes,lectus eſſet vel fuiſſet.

Plur.cum lecti eſſemus vel fuiſſemus, lecti eſſetis vel fuiſſetis, lecti eſſent vel fuiſſent.

Fut.ſing.cum Lectus fuero,lectus fueris,lectus fuerit.

Plur.cum lecti fuerimus,lecti fueritis,lecti fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Legi.

Præt.perf.& plus quàm perf.Lectus vel lectum eſſe vel fuiſſe.

Fut.Legendus vel legendum eſſe.

Gerundi voces,Legendi,legendo,legendum.

Supinum,Lectu.

Participium præteriti temporis,Lectus.

Futuri,Legendus.

Omnia vero quæ ad hunc modum declinantur , vocantur tertiæ coniugationis.

In quarta coniugatione actiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Audio,audis,audit.

Plur.audimus,auditis,audiunt.

Præt.imperf.ſing.Audiebam,audiebas,audiebat.

Plur.audiebamus,audiebatis,audiebant.

Præt.perf.ſing.Audiui,audiuiſti,audiuit.

Plur.audiuimus,audiuiſtis,audiuerunt vel audiuere.

Præt.plus quàm perf.ſing. Audiueram,audiueras,audiuerat.
Plur.audiueramus,audiueratis,audiuerant.
Fut.ſing. Audiam,audies,audiet.
Plur.audiemus,audietis,audient.

Imperatiuus modus.

Præſens & imperf.ſing. Audi vel audito,audiat vel audito.
Plur.audiamus,audite vel auditote, audiant vel audiunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Audiam,audias,audiat.
Plur.vtinam audiamus,audiatis,audiant.
Præt.imperf.ſing.vtinam Audirem,audires,audiret.
Plur.vtinam audiremus,audiretis,audirent.
Præt.perf.ſing.vtinam Audiuerim,audiueris,audiuerit.
Plur.vtinam audiuerimus,audiueritis,audiuerint.
Præt.plus q̃ perf.ſing.vtinam Audiuiſſem,audiuiſſes,audiuiſſet.
Plur.vtinam audiuiſſemus,audiuiſſetis,audiuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Audiam,audias,audiat.
Plur.cum audiamus,audiatis,audiant.
Præt.imp.ſing.cum Audirem,audires,audiret.
Plur.cum audiremus,audiretis,audirent.
Præt.perf.ſing.cum Audiuerim,audiueris,audiuerit.
Plur.cum audiuerimus,audiueritis,audiuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Audiuiſſem,audiuiſſes,audiuiſſet.
Plur. cum audiuiſſemus,audiuiſſetis,audiuiſſent.
Fut.ſing.cum Audiuero,audiueris,audiuerit.
Plur.cum audiuerimus,audiueritis,audiuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf. Audire.
Præt.perf.& plus quàm perf.Audiuiſſe.
Fut. Auditurum vel auditurus eſſe.
Gerundi voces,Audiendi,audiendo,audiendum.
Supina,Auditum,auditu.
Participium præſentis temporis,Audiens.
Fut. Auditurus.

In quarta coniugatione paſſiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Audior,audiris vel audire,auditur.

Plur.audimur,audimini,audiuntur.
Præt.imperf.ſing.Audiebar,audiebaris vel audiebare,audiebatur.
Plur.audiebamur,audiebamini,audiebantur.
Præt.perf.ſing. Auditus ſum vel fui,auditus es vel fuiſti, auditus eſt vel fuit.
Plur.auditi ſumus vel fuimus, auditi eſtis vel fuiſtis, auditi ſunt fuerunt vel fuere.
Præt.plus quàm perf.ſing. Auditus eram vel fueram,auditus eras vel fueras,auditus erat vel fuerat.
Plur.auditi eramus vel fueramus, auditi eratis vel fueratis, auditi erant vel fuerant.
Fut.ſing.Audiar,audieris vel audiere,audietur.
Plur. audiemur,audiemini,audientur.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Audire vel auditor,audiatur vel auditor.
Plur.audiamur, audimini vel audiminor, audiantur vel audiuntor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Audiar,audiaris vel audiare,audiatur.
Plur.vtinam audiamur,audiamini,audiantur.
Præt.imperf.ſing.vtinã Audirer,audireris vel audirere,audiretur.
Plur.vtinam audiremur,audiremini,audirentur.
Præt. perf. ſing. vtinam Auditus ſim vel fuerim, auditus ſis vel fueris,auditus ſit vel fuerit.
Plur.vtinam auditi ſimus vel fuerimus, auditi ſitis vel fueritis,auditi ſint vel fuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing. vtinam Auditus eſſem vel fuiſſem,auditus eſſes vel fuiſſes,auditus eſſet vel fuiſſet.
Plur. vtinam auditi eſſemus vel fuiſſemus, auditi eſſetis vel fuiſſetis,auditi eſſent vel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Audiar,audiaris vel audiare,audiatur.
Plur.cum audiamur,audiamini,audiantur.
Præt.imperf.ſing.cum Audirer,audireris,vel audirere,audiretur.
Plur.cum audiremur,audiremini,audirentur.
Præt.perf.ſing.cum Auditus ſim vel fuerim,auditus ſis vel fueris, auditus ſit vel fuerit.
Plur.cum auditi ſimus vel fuerimus, auditi ſitis vel fueritis,

auditi ſint vel fuerint.

Præt.plus quàm perf.ſing. cum Auditus eſſem vel fuiſſem, auditus eſſes vel fuiſſes,auditus eſſet vel fuiſſet.

Plur.cum auditi eſſemus vel fuiſſemus,auditi eſſetis vel fuiſſetis,auditi eſſent vel fuiſſent.

Fut.ſing.cum Auditus fuero,auditus fueris,auditus fuerit.

Plur.cum auditi fuerimus,auditi fueritis,auditi fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Audiri.

Præt.perf. & plus quàm perf. Auditum vel auditus eſſe vel fuiſſe.

Gerundi voces,Audiendi,audiendo,audiendum.

Supinum,Auditu.

Participium præteriti temporis,Auditus.

Futuri,Auditurus.

Omnia verba quæ declinantur ad alterutram harum formarum vocantur quartæ coniugationis.

DECLINATIO VERBORVM ANOMALORVM.

Quædam ſunt verba quæ non ſequūtur formam harum quatuor coniugationum in omnibus temporibus: velut hæc quæ ſequuntur cum nonnullis alijs.

EO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Eo,is,it.

Plur.imus,itis,eunt.

Præt.imperf.ſing.Ibam,ibas,ibat.

Plur.ibamus,ibatis,ibant.

Præt.perf.ſing.Iui,iuiſti,iuit.

Plur.iuimus,iuiſtis,iuerunt vel iuere.

Præt.plus quàm perf.ſing.Iueram,iueras,iuerat.

Plur.iueramus,iueratis,iuerant.

Fut.ſing.Ibo,ibis,ibit. Plur.ibimus,ibitis,ibunt.

Imperatiuus modus.

Præſens & imperf.ſing.I vel ito,eat vel ito.

Plur.eamus,ite vel itote,eant vel eunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Eam,eas,eat.

Plur.vtinam eamus,eatis,eant.

Præt.imperf.ſing. vtinam Irem,ires,iret.
Plur.vtinam iremus,iretis,irent.
Præt.perf.ſing. vtinam Iuerim,iueris,iuerit.
Plur.vtinam iuerimus,iueritis,iuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.vtinam Iuiſſem,iuiſſes,iuiſſet.
Plur.vtinam iuiſſemus,iuiſſetis,iuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Eam,eas,eat.
Plur.cum eamus,eatis,eant.
Præt.imperf.ſing.cum Irem,ires,iret.
Plur.cum iremus,iretis,irent.
Præt.perf.ſing.cum Iuerim,iueris,iuerit.
Plur.cum iuerimus,iueritis,iuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Iuiſſem,iuiſſes,iuiſſet.
Plur.cum iuiſſemus,iuiſſetis,iuiſſent.
Fut.ſing.cum Iuero,iueris,iuerit.
Plur.cum iuerimus,iueritis,iuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt. imperf.Ire.
Præt. perf.& plus quàm perf. Iuiſſe vel iſſe.
Futurum,Iturum eſſe.
Gerundi voces,Eundi,eundo,eundum.
Supina,Itum,itu.
Participium præſentis temporis,Iens.
Futuri,Iturus.

QVEO ſimiliter declinatur.

VOLO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Volo,vis,vult.
Plur.volumus,vultis,volunt.
Præt.imperf.ſing.Volebam,volebas,volebat.
Plur.volebamus,volebatis,volebant.
Præt.perf.ſing.Volui,voluiſti,voluit.
Plur.voluimus,voluiſtis,voluerunt vel voluere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Volueram,volueras,voluerat.
Plur.volueramus,volueratis,voluerant.
Fut.ſing.Volam,voles,volet.
Plur.volemus,voletis,volent.

Deeſt huic verbo modus Imperatiuus.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. vtinam Velim, velis, velit.
Plur. vtinam velimus, velitis, velint.
Præt. imperf. ſing. vtinam Vellem, velles, vellet.
Plur. vtinam vellemus, velletis, vellent.
Præt. perf. ſing. vtinam Voluerim, volueris, voluerit.
Plur. vtinam voluerimus, volueritis, voluerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. vtinam Voluiſſem, voluiſſes, voluiſſet.
Plur. vtinam voluiſſemus, voluiſſetis, voluiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Velim, velis, velit.
Plur. cum velimus, velitis, velint.
Præt. imperf. ſing. cum Vellem, velles, vellet.
Plur. cum vellemus, velletis, vellent.
Præt. perf. ſing. cum Voluerim, volueris, voluerit.
Plur. cum voluerimus, volueritis, voluerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. cum Voluiſſem, voluiſſes, voluiſſet.
Plur. cum voluiſſemus, voluiſſetis, voluiſſent.
Fut. ſing. cum Voluero, volueris, voluerit.
Plur. cum voluerimus, volueritis, voluerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt. imperf. Velle.
Præt. perf. & plus quàm perf. Voluiſſe.
Futurum deeſt.
Participium præſentis temporis, Volens.

NOLO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Nolo, nonuis, nonuult.
Plur. nolumus, nonuultis, nolunt.
Præt. imperf. ſing. Nolebam, nolebas, nolebat.
Plur. nolebamus, nolebatis, onlebant.
Præt. perf. ſing. Nolui, noluiſti, noluit.
Plur. noluimus, noluiſtis, noluerunt vel noluere.
Præt. plus quàm perf. ſing. Nolueram, nolueras, noluerat.
Plur. nolueramus, nolueratis, noluerant.
Fut. ſing. Nolam, noles, nolet.
Plur. nolemus, noletis, nolent.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Noli vel nolito,nolit vel nolito.
Plur.nolimus,nolite vel nolitote,nolint vel nolunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Nolim,nolis,nolit.
Plur.vtinam nolimus,nolitis,nolint.
Præt.imperf.ſing. vtinam Nollem,nolles,nollet.
Plur.vtinam nollemus,nolletis,nollent.
Præt.perf.ſing.vtinam Noluerim,nolueris,noluerit.
Plur.vtinam noluerimus,nolueritis,noluerint.
Præt.plus quàm perf.ſing. vtinam Noluiſſem,noluiſſes,noluiſſet.
Plur.vtinam noluiſſemus,noluiſſetis,noluiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Nolim,nolis,nolit.
Plur.cum nolimus,nolitis,nolint.
Præt.imperf.ſing.cum Nollem,nolles,nollet.
Plur.cum nollemus,nolletis,nollent.
Præt.perf.ſing.cum Noluerim,nolueris,noluerit.
Plur.cum noluerimus,nolueritis,noluerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Noluiſſem,noluiſſes,noluiſſet.
Plur.cum noluiſſemus,noluiſſetis,noluiſſent.
Fut.ſing.cum Noluero,nolueris,noluerit.
Plur.cum noluerimus,nolueritis,noluerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Nolle.
Præt.perf.& plus quàm perf.Noluiſſe.
Futurum deeſt.
Participium præſentis temporis,Nolens.

MALO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Malo,mauis,mauult.
Plur.malumus,mauultis,malunt.
Præt.imperf.ſing. Malebam,malebas,malebat.
Plur.malebamus,malebatis,malebant.
Præt.perf.ſing.Malui,maluiſti,maluit.
Plur.maluimus,maluiſtis,maluerunt vel maluere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Malueram,malueras,maluerat.
Plur.malueramus,malueratis,maluerant.

288

Fut.ſing.Malam,males,malet.
Plur.malemus,maletis,malent.
Imperatiuus deeſt.
Optatiuus modus.
Præſens ſing.vtinam Malim,malis,malit.
Plur.vtinam malimus,malitis,malint.
Præt.imperf.ſing.vtinam Mallem,malles,mallet.
Plur.vtinam mallemus,malletis,mallent.
Præt.perf, ſing.vtinam Maluerim,malueris,maluerit.
Plur.vtinam maluerimus,malueritis,maluerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.vtinã Maluiſſem,maluiſſes,maluiſſet.
Plur.vtinam maluiſſemus,maluiſſetis,maluiſſent.
Subiunctiuus modus.
Præſens ſing.cum Malim,malis,malit.
Plur.cum malimus,malitis,malint.
Præt.imperf.ſing.cum Mallem,malles,mallet.
Plur.cum mallemus,malletis,mallent.
Præt.perf.ſing.cum Maluerim,malueris,maluerit.
Plur.cum maluerimus,malueritis,maluerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Maluiſſem,maluiſſes,maluiſſet.
Plur.cum maluiſſemus,maluiſſetis,maluiſſent.
Fut.ſing.cum Maluero,malueris,maluerit.
Plur.cum maluerimus,malueritis,maluerint.
Infinitus modus.
Præſens & præt.imperf.Malle.
Præt.perf.& plus quàm perf.Maluiſſe.
Futurum deeſt.
Voces item Gerundi & ſupina deſunt.

FERO.

Indicatiuus modus.
Præſens ſing.Fero,fers,fert.
Plur.ferimus,fertis,ferunt.
Præt.imperf.ſing.Ferebam,ferebas,ferebat.
Plur.ferebamus,ferebatis,ferebant.
Præt.perf.ſing.Tuli,tuliſti,tulit.
Plur.tulimus,tuliſtis,tulerunt vel tulere.
Præt. plus quàm perf.ſing. Tuleram,tuleras,tulerat.
Plur.tuleramus,tuleratis,tulerant.

Fut.ſing.Feram,feres,feret.
Plur.feremus,feretis,ferent.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Fer vel ferto,ferat vel ferto.
Plur.feramus,ferte vel fertote,ferant vel ferunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam Feram,feras,ferat.
Plur.vtinam feramus,feratis,ferant.
Præt.imperf.ſing.vtinam Ferrem,ferres,ferret.
Plur.vtinam ferremus,ferretis,ferrent.
Præt.perf.ſing.vtinam Tulerim,tuleris,tulerit.
Plur.vtinam tulerimus,tuleritis,tulerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.vtinam Tuliſſem,tuliſſes,tuliſſet.
Plur.vtinam tuliſſemus,tuliſſetis,tuliſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Feram,feras,ferat.
Plur.cum feramus,feratis,ferant.
Præt.imperf.ſing.cum Ferrem,ferres,ferret.
Plur.cum ferremus,ferretis,ferrent.
Præt.perf.ſing.cum Tulerim,tuleris,tulerit.
Plur.cum tulerimus,tuleritis,tulerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Tuliſſem,tuliſſes,tuliſſet.
Plur.cum tuliſſemus,tuliſſetis,tuliſſent.
Fut.ſing.cum Tulero,tuleris,tulerit.
Plur.cum tulerimus,tuleritis,tulerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Ferre.
Præt.perf.& plus quàm perf.Tuliſſe.
Fut.Laturum eſſe.
Gerundi voces,Ferendi,ferendo,ferendum.
Supina,Latum,latu.
Participium præſentis temporis,Ferens.
Futuri,Laturus.

FEROR.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Feror,ferris vel ferre,fertur.
Plur.ferimur,ferimini,feruntur.
Præt.imperf.ſing.Ferebar,ferebaris vel ferebare,ferebatur.

Plur. ferebamur, ferebamini, ferebantur.

Præt. perfe. ſingu. Latus ſum vel fui, latus es vel fuiſti, latus eſt vel fuit. Plur. lati ſumus vel fuimus, lati eſtis vel fuiſtis, lati ſunt fuerunt vel fuere.

Præt. plus quàm perf. ſing. Latus eram vel fueram, latus eras vel fueras, latus erat vel fuerat. Plu. lati eramus vel fueramus, lati eratis vel fueratis, lati erant vel fuerant.

Fut. ſing. Ferar, fereris vel ferere, feretur.

Plur. feremur, feremini, ferentur.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt. imperf. ſing. Ferre vel fertor, feratur vel fertor.

Plur. feramur, ferimini vel feriminor, ferantur vel feruntor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. vtinam Ferar, feraris vel ferare, feratur.

Plur. vtinam feramur, feramini, ferantur.

Præt. imperf. ſing. vtinam Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur.

Plur. vtinam ferremur, ferremini ferrentur.

Præt. perf. ſing. vtinam Latus ſim vel fuerim, latus ſis vel fueris, latus ſit vel fuerit.

Plur. vtinam lati ſimus vel fuerimus, lati ſitis vel fueritis, lati ſint vel fuerint.

Præt. plus quàm perf. ſing. vtinam Latus eſſem vel fuiſſem, latus eſſes vel fuiſſes, latus eſſet vel fuiſſet.

Plur. vtinam lati eſſemus vel fuiſſemus, lati eſſetis vel fuiſſetis, lati eſſent vel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Ferar, feraris vel ferare, feratur.

Plur. cum feramur, feramini, ferantur.

Præt. imperf. ſing. cum Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur.

Plur. cum ferremur, ferremini, ferrentur.

Præt. perf. ſing. cum Latus ſim vel fuerim, latus ſis vel fueris, latus ſit vel fuerit.

Plur. cum lati ſimus vel fuerimus, lati ſitis vel fueritis, lati ſint vel fuerint.

Præt. plus quàm perf. ſing. cum Latus eſſem vel fuiſſem, latus eſſes vel fuiſſes, latus eſſet vel fuiſſet.

Plur. cum lati eſſemus vel fuiſſemus, lati eſſetis vel fuiſſetis, lati eſſent vel fuiſſent.

Fut. ſing. cum Latus fuero, latus fueris, latus fuerit.

Plur. cum lati fuerimus, lati fueritis, lati fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt. imperf. Ferri.

Præt. perf. & plus quàm perf. Latum eſſe vel fuiſſe.

Fut. Ferendum eſſe.

Gerundi voces, Ferendi, ferendo, ferendum.

Supinum, Latu.

Participium præt. temporis, Latus.

Futuri, Ferendus.

EDO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Edo, edis vel es, edit vel eſt.

Plur. edimus, editis, vel eſtis, edunt.

Præt. imperf. ſing. Edebam, edebas, edebat.

Plur. edebamus, edebatis, edebant.

Præt. perf. ſing. Edi, ediſti, edit.

Plur. edimus, ediſtis, ederunt vel edere.

Præt. plus quàm perf. ſing. Ederam, ederas, ederat.

Plur. ederamus, ederatis, ederant.

Fut. ſing. Edam, edes, edet.

Plur. edemus, edetis, edent.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt. imperf. ſing. Ede vel edito, edat vel edito.

Plur. edamus, edite vel editote, edant vel edunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. vtinam Edam, edas, edat.

Plur. vtinam edamus, edatis, edant.

Præt. imperf. ſing. vtinam Ederem vel eſſem, ederes vel eſſes, ederet vel eſſet.

Plur. vtinam ederemus vel eſſemus, ederetis vel eſſetis, ederent vel eſſent.

Præt. perf. ſing. vtinam Ederim, ederis, ederit.

Plur. vtinam ederimus, ederitis, ederint.

Præt. plus quàm perf. ſing. vtinam Ediſſem, ediſſes, ediſſet.

Plur. vtinam ediſſemus, ediſſetis, ediſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Edam, edas, edat.

Plur. cum edamus, edatis, edant.

Præt.imp.ſing.cũ Ederẽ vel eſſem,ederes vel eſſes, ederet vel eſſet.
Plur. cum ederemus vel eſſemus,ederetis vel eſſetis, ederent vel eſſent.
Præt.perf.ſing.cum Ederim,ederis,ederit.
Plur.cum ederimus,ederitis,ederint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Ediſſem,ediſſes,ediſſet.
Plur.cum ediſſemus,ediſſetis,ediſſent.
Fut.ſing.cum Edero,ederis,ederit.
Plur.cum ederimus,ederitis,ederint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Edere vel eſſe.
Præt.perf.& plus quàm perf.Ediſſe.
Fut.Eſurum eſſe.
Gerundi voces,Edendi,edendo,edendum.
Supina,Eſum,eſu.
Participium præſentis temporis,Edens.
Futuri,Eſurus.

FIO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Fio,fis,fit.
Plur.fimus,fitis,fiunt.
Præt.imperf.ſing.Fiebam,fiebas,fiebat.
Plur.fiebamus,fiebatis,fiebant.
Præt. perf. ſing. Factus ſum vel fui, factus es vel fuiſti, factus eſt vel fuit.
Plur.facti ſumus vel fuimus, facti eſtis vel fuiſtis, facti ſunt fuerunt vel fuere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Factus eram vel fueram,factus eras vel fueras,factus erat vel fuerat.
Plur. facti eramus vel fueramus,facti eratis vel fueratis, facti erant vel fuerant.
Fut.ſing.Fiam,fies,fiet.
Plur.fiemus,fietis,fient.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Fito,fiat vel fito.
Plur.fiamus,fite vel fitote,fiant vel fiunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.vtinam,Fiam,fias,fiat.

Plur.vtinam fiamus,fiatis,fiant.
Præt.imperf.ſing.vtinam,Fierem,fieres,fieret.
Plur.vtinam fieremus,fieretis,fierent.
Præt.perf.ſing. vtinam Factus ſim vel fuerim,factus ſis vel fueris, factus ſit vel fuerit.
Plural. vtinam facti ſimus vel fuerimus, facti ſitis vel fueritis,facti ſint vel fuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. vtinam Factus eſſem vel fuiſſem, factus eſſes vel fuiſſes,factus eſſet vel fuiſſet.
Plur. vtinam facti eſſemus vel fuiſſemus,facti eſſetis vel fuiſſetis,facti eſſent vel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Fiam,fias,fiat.
Plur.cum fiamus, fiatis,fiant.
Præt.imperf.ſing.cum Fierem,fieres,fieret.
Plur.cum fieremus,fieretis,fierent.
Præt. perf. ſing. cum Factus ſim vel fuerim, factus ſis vel fueris, factus ſit vel fuerit.
Plural. cum facti ſimus vel fuerimus, facti ſitis vel fueritis, facti ſint vel fuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. cum Factus eſſem vel fuiſſem, factus eſſes vel fuiſſes,factus eſſet vel fuiſſet.
Plur. cum facti eſſemus vel fuiſſemus, facti eſſetis vel fuiſſetis,facti eſſent vel fuiſſent.
Fut.ſing.cum Factus fuero,factus fueris,factus fuerit.
Plur.cum facti fuerimus,facti fueritis,facti fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Fieri.
Præt.perf.& plus quàm perf.Factum eſſe vel fuiſſe.
Fut.Faciendum eſſe.
Gerundi voces,Faciendi,faciendo,faciendum.
Supinum,Factu.
Participium præt.temporis,Factus,
Futuri,Faciendus.

POSSVM.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Poſſum,potes,poteſt.
Plur.poſſumus,poteſtis,poſſunt.

Præt. imperf. ſing. Poteram, poteras, poterat.
Plur. poteramus, poteratis, poterant.
Præt. perf. ſing. Potui, potuiſti, potuit.
Plur. potuimus, potuiſtis, potuerunt vel potuēre.
Præt. plus quàm perf. ſing. Potueram, potueras, potuerat.
Plur. potueramus, potueratis, potuerant.
Fut. ſing. Potero, poteris, poterit.
Plur. poterimus, poteritis, poterunt.

Imperatiuus modus deeſt.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. vtinam Poſſim, poſſis, poſſit.
Plur. vtinam poſſimus, poſſitis, poſſint.
Præt. imperf. ſing. vtinam Poſſem, poſſes, poſſet.
Plur. vtinam poſſemus, poſſetis, poſſent.
Præt. perf. ſing. vtinam Potuerim, potueris, potuerit.
Plur. vtinam potuerimus, potueritis, potuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. vtinam Potuiſſem, potuiſſes, potuiſſet.
Plur. vtinam potuiſſemus, potuiſſetis, potuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Poſſim, poſſis, poſſit.
Plur. cum poſſimus, poſſitis, poſſint.
Præt. imperf. ſing. cum Poſſem, poſſes, poſſet.
Plur. cum poſſemus, poſſetis, poſſent.
Præt. perf. ſing. cum Potuerim, potueris, potuerit.
Plur. cum potuerimus, potueritis, potuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. cum Potuiſſem, potuiſſes, potuiſſet.
Plur. cum potuiſſemus, potuiſſetis, potuiſſent.
Fut. ſing. cum Potuero, potueris, potuerit.
Plur. cum potuerimus, potueritis, potuerint.

Infinitus modus.

Præſ. & præt. imperf. Poſſe.
Præt. perf. & plus quàm perf. Potuiſſe.
Participium præſentis temporis, Potens.

PARTICIPIA.

PARTICIPIA finita in ans vel in ens, imitantur tertiam nominis inflexionem, vt Amans, amantis: legens, legentis.
Cæterorum participiorum maſculina & neutra imitantur ſecun-

dam declinationem : fœminina verò primam, ſicut adiectiua finita in us,a,um,declinari ſolent:vt Amaturus,amatura, amaturum.Genitiuus,amaturi,amaturæ, amaturi. Amandus,amanda, amandum.Genitiuus,amandi,amandæ,amandi.

PRAEPOSITIONES.

PRAEPOSITIONES ſunt hæ, Ad,apud,ante,aduerſus vel aduerſum,cis,citra,circum, circa,circiter, contra, erga,extra,infra, intra,inter, iuxta,ob,pone, prope, propter,per, præter,poſt,penes,ſecus, ſecundum, trans, vltra,vſque, verſus. A, ab, abs, abſque,cum,coram,de,è,ex,pro,præ, palam,ſine, tenus. Clam, in,ſub,ſuper,ſubter.

ADVERBIA.

ADVERBIA, aut temporis ſunt,vt Hodie, cras, heri, perendie, quotidie, quū,quando,dum,iam, nunc,modo,mox,diu,ſemper, aliquando,dudum,pridem,olim,ſæpe,raro,nunquam.

Aut loci,vt Vbi,hîc,iſtic,illic, ibi,intus,foris. Quò:huc, iſtuc,illuc,intrò,foras. Vnde:hinc,iſtinc,illinc. Quà:hàc,iſtàc,illàc. Quorſum:horſum,iſtorſum,illorſum,prorſum,retrorſum.

Aut numeri,vt Semel,bis,ter,quater.

Aut ordinis,vt Inde,deinde,dehinc,deinceps.

Aut interrogandi, vt Cur,quare,quamobrem,vbi,vnde, quò,quà, quorſum,qualiter,quomodo,quando.

Aut vocandi,vt Heus.

Aut reſpondendi,vt Heu.

Aut affirmatiue reſpondendi,vt Etiam,ſic, ita,quidni.

Aut affirmationis ſeu confirmationis,vt Certè,profectò,ſane,ſcilicet,videlicet.

Aut negandi,vt Non,haud,minime,nequaquam.

Aut iurandi,vt AEdepol,caſtor,hercle,mediuſſidius.

Aut hortandi,vt Eia,age,agedum.

Aut prohibendi,vt Ne.

Aut optandi,vt Vtinam,ſi,oſi,o.

Aut congregandi,vt Simul,vnà,pariter,nonmodo,nonſolum.

Aut eligendi,vt Potius,imò.

Aut ſeparandi,vt Seorſum.

Aut qualitatis,vt Doctè,pulchrè,fortiter.

Aut quātitatis,vt Multum, parum,modicum,minimum,minime,

paululum,nimium.
Aut comparandi,vt Tam,quàm,magis,minus,maximè,minimè.
Aut intendendi,vt Valde,perquam,longe.
Aut contrariæ ſignificationis, nempe remittendi: vt Vix, ſenſim, paulatim,ægrè.
Aut rei non plane peractæ,vt Pene,ferè.
Aut demonſtrandi,vt En,ecce.
Aut dubitandi,vt Forſan,forſitan,fortaſſis,fortaſſe.
Aut euentus,vt Fortè,fortuitò.
Aut ſimilitudinis,vt Sic, ſicut, ſicuti, quaſi, ceu, tanquam,veluti, velut.

INTERIECTIONES.

INTERIECTIONVM aliæ ſunt dolentis,vt Hei,heu,ô,ah,veh.
Quædam exultantis,vt Euax.
Quædam timentis,vt Atat.
Quædam admirantis,vt Papæ.
Quædam exclamantis,vt Proh Iupiter,ô tempora,ô mores.

CONIVNCTIONES.

CONIVNCTIONVM quædam ſunt copulatiuæ, vt Et, que, atquè,ac,quoque,etiam,nec,neque.
Quædam diſcretiuæ,vt Sed,quidem,autem,verò,at,aſt.
Quædam diſiunctiuæ,vt At,ne,vel,ſiue,ſeu.
Quædam rationis redditiuæ,vt Nam,nanque, enim,etenim,quia.
Quædam ſubcontinuatiuæ,vt Quoniam,poſtquam,quādo,quandoquidem.
Quædam perfectiuæ vel abſolutiuæ, velut Vt,& quo.Et vna quæ definitiua vocari poteſt,vt Quòd.
Quædam continuatiuæ,vt Si,ſin,ni,niſi.
Quædam dubitatiuæ,vt Ne,an,vtrum,necne.
Quædam illatiuæ,vt Ergo,ideò,igitur,quare,quamobrem.
Quædam aduerſatiuæ,vt Etſi,quanquam,quanuis,licet.Et redditiuæ earundem,vt Tamen,attamen.
Quædam electiuæ,vt Quàm.
Quædam elattoticæ ſeu diminutiuæ,vt Saltem.

Rudimenta defini-
TIONVM.

NOMEN.

OMEN eſt pars orationis quæ caſibus inflexa, ſignificat aliquid ſine vlla temporis aſſignificantia.

N Nomen proprium eſt quod ſignificat rem non communem, ſed propriam vni indiuiduo: vt Maro, Roma, Tyberis.

Nomen appellatiuum eſt quod rem multis communem ſignificat: vt Homo, animal, albedo.

Interim appellatiuorum vim obtinent infiniti verborum modi: vt (ſtudere) in hac oratione, Studere eſt honeſtum. Interim verò ſenſus integer, velut (vt diſcas) in hac oratione, Expedit vt diſcas.

Adiectiuum nomen eſt quod ſignificat rem communem multis, & proprij vel appellatiui ſignificationem determinat: & eſt ferè trium generum, aut ſub tribus diuerſis terminationibus, vt Albus, alba, album: aut ſub vna, vt Velox: nec per ſe in oratione cōſiſtere poteſt, ſed ſemper cum proprio aut appellatiuo aut expreſſo aut intellecto ponitur, niſi ſit neutrius generis.

Interrogatiuum nomen eſt per quod de re aliqua quærimus. Eſt autem duplex. Nam per ipſum aut de proprio vel appellatiuo nomine interrogamus, & ſubſtantiæ interrogatiuum vocatur: vt Quis, vter. Aut de adiectiuo, & tum vocatur accidentis: vt Qualis, *de quelle ſorte.* quantus, *de quelle grandeur.* cuius, cuia, cuium, *a qui eſt il.* cuias, *de quel pays.* quotus, *le quantieſme.* Similiter, quot, *combien.* Prædicta verò nomina interdū nihil quærunt, ſed aut ſubiunguntur huiuſcemodi verbis, Scio, intelligo, video: vt Scio qualis ſis. & tum infinita vocantur. Aut nos ad aliud notius remittunt, & tum fiunt relatiua: vt Hermolaus erat doctus, qualis etiam Politianus erat.

Nomen redditiuum eſt quod interrogatiuis reſpondet, quando relatiui vim induunt: velut hæc, Talis, tātus, tot. Exemplum, Talis erat Politianus, qualis Hermolaus. Hæc autem interdum demonſtratiuè accipiuntur veluti: cum hominem demonſtrantes dicimus, Talis erat Theodorus.

283

Nomen partitiuum eſt quod aut multos ſigillatim ſignificat, vt Vterque, vnuſquiſque: aut vnum ex multis, vt Alter, alius.

Adiectiuum nomen ſi comparationem recipere poteſt, poſitiuum aut abſolutum vocatur.

Comparatiuum nomen eſt quod ſignificat exceſſum alicuius qualitatis reſpectu vnius aut plurium, & reſoluitur per hoc aduerbium Magis: vt Prudentior illo, vel illis, *Il eſt plus ſage que ceſtuy la, ou que ceulx la*: pro, magis prudens.

Superlatiuum nomen eſt quod ſignificat exceſſum alicuius qualitatis reſpectu plurium, & reſoluitur per aduerbium Maxime: vt Doctiſſimus omnium, *Le plus ſcauant de tous*: pro, maxime doctus.

Nomen poſſeſſiuum eſt quod ſignificat rem vt poſſidentis, aut eius ad quem pertinet: vt Paternus, hortenſis, herilis.

Nomen materiale eſt quod ſignificat rem tanquam ex materia è qua fit: vt Lapideus, teſtaceus, triticeus. Quæ verò rem ſignificāt, vt ex vrbe, aut oppido, vocantur patria: vt Eboracenſis, Romanus. Quæ rem ſignificant, vt ex gente, aut natione, appellantur gentilia: vt Græcus, Italus, Hiſpanus, Anglus.

Nomen numerale eſt quod numerum ſignificat, vt Vnus, duo, tres: & eius generis nomina, cardinalia vocātur. Aut vt Primus, ſecundus, tertius, quæ ordinalia vocantur. Aut vt Singuli, bini, terni, quæ diſtributiua vocantur.

Nomen collectiuum eſt quod ſub vna voce ſingulari multa ſignificat: vt Populus, gens, turba.

Genera.

Maſculinum genus eſt quod ad mares tantum pertinet in eo genere rerum quod vtrunque ſexum recipit: vt Vir, Theodorus, Poeta. In his autem quæ maris & fœminæ diſcrimen non recipiunt, id nomen maſculinum appellatur, quod apud probatos ſcriptores ſolis maſculinis iungi ſolet: vt Lapis, niger, qui.

Fœmininum genus eſt quod ad fœminas tantum pertinet in eo rerum genere quod vtrunque ſexum recipit: vt Cornelia, mulier, textrix. In his verò rebus quæ ſexus diſcrimen non recipiūt, fœmininum eſt quod cum vocibus fœminini generis iungitur: vt Petra, nigra, quæ.

Neutrum genus eſt quod nec mari proprium eſt, nec fœminæ, quódque in communi loquendi vſu cum dictionibus iungitur, quæ nec maſculinæ, nec fœmininæ ſunt: vt Saxum, iumentum. Ea verò nomina quæ pariter marem & fœminam ſigni-

ficant,& maſculini & fœminini ſunt generis,& Cõmunia duûm generum appellantur:vt Bos,ſus.Exceptis paucis quæ vocantur Epicœna:vt Paſſer,aquila, muſtela, miluus: quæ ſub vno genere ſignificant vtrunque ſexum. Quemadmodũ è contrario quædam vocantur Dubij generis,quòd vnam rem ſignificent nunc in maſculino, nunc in fœminino genere, ſolo authorum arbitrio:vt Margo,dies, finis,ſilex. Quæcunque verò nomina vocibus cuiuſque generis poſſunt conuenire, ea Cõmunia trium appellantur:vt Velox.

Caſus.

Nominatiuus caſus eſt qui ſignificat rem abſolute,velut eſt, citra vllam circũſtantiam aut reſpectum ad aliud: & is caſus, Rectus vocatur, cæteri verò obliqui.

Aliter.

Nominatiuus eſt qui aut præcedit verbum certæ perſonæ & numeri,& reſpõdet huic quæſtioni(quis)aut(quid)prępoſitæ verbo. Aut ſi non præcedit verbum, ab huiuſcemodi nominatiuo dependet.

Genitiuus eſt qui ſignificat rem vt poſſidẽtis:atque ideò poteſt frequenter in poſſeſſiua verti. Eius verò articulus ſiue nota, præcipuè poſt appellatiua & propria nomina,eſt hæc vox, *du*, aut,*des*.

Datiuus eſt qui ſignificat rem,vt cui acceſſio, damnum,gratificatio,miſſio, ſimilitudinis vel æqualitatis collatio fit. Eius autem nota poſt adiectiua aut appellatiua eſt hæc vox, *a* vel *au*,vel *aux*: vt *Ie ſuis utile,inutile,ſemblable,ou egual a toy*: Sum vtilis,inutilis,ſimilis,vel æqualis tibi.

Accuſatiuus eſt qui ferè verborum actiuorum tranſitum & actionem excipit, & qui quaſdam præpoſitiones ſequitur quæ conſtruuntur cum accuſatiuo.

Vocatiuus ſignificat rem vt vocatam vel compellatam:vt Tityre. & frequenter iungi ſolet aduerbijs vocandi: vt Heus Angele, ô Hermolae.& ſemper abſolute ſine vllo verbo conſiſtit.

Ablatiuus eſt qui ſignificat tempus,pretium,vel inſtrumentum. & Gallicè has habet notas,*a,au,du,de,pour,auecque,par*.

Numeri.

Singularis numerus vnam rem ſignificat, vt Homo, *ung homme*. Pluralis plura ſignificat, vt Homines,*les hommes*. Nomina verò quæ collectiua vocantur, qualia ſunt gens,populus, in ſingulari numero obtinent vim numeri pluralis. Similiter duo aut

pluria appellatiua, vel propria, vel primitiua pronomina coniuncta per coniunctionem copulatiuam; vt Petrus & Paulus, grammaticus & rhetor, ego & tu.

PRONOMEN.

PRONOMEN eſt pars orationis quæ inflexa caſibus, ſignificat rem ſine certi temporis differentia, & ſemper definitam ſignificat perſonam.

Aliter.

Quæ rem ſignificat tanquam demonſtratam, relatam, aut poſſeſſam, cum aliqua certæ perſonæ differentia: atque ideò quædam vocantur demonſtratiua, quædam relatiua, quædam poſſeſſiua.

Pronomen demonſtratiuum eſt quod rem demonſtrat, vt Ego, tu, hic, ille.

Relatiuū eſt quod aliquid ex præcedenti oratione repetit, vt Virgilius legitur, & hic eſt præcipue audiendus.

Poſſeſſiuum eſt quod ſignificat rem tanquam poſſeſſam, interdum ab vno, vt Meus, tuus: interdum à pluribus, vt Noſter, veſter.

Pronomen patrium eſt quod ſignificat patriam cum differentia certæ perſonæ, vt Noſtras, veſtras.

Perſonæ.

Prima perſona pronominis eſt quæ ſignificat rem vt loquentem, vt Ego. Voces autē primæ perſonæ ſunt Gallicæ, *ie, moy, me, nous.*

Secunda perſona ſignificat rem vt compellatam, ſiue ad quam fit ſermo, vt Tu. atque ideò omnis vocatiuus caſus eſt ſecūdæ perſonæ, vt Petre, Voces autem ſecundæ perſonæ Gallicæ ſunt hæ, *tu, toy, te, & vous.*

Tertia perſona eſt quæ ſignificat rem vt de qua fit ſermo. Sub hac perſona cōtinētur omnia nomina, participia, & pronomina, præter duo primitiua, ego & tu, & vocatiuos caſus, vt ātea dictū eſt.

Genera.

Maſculina pronomina ſunt quæ demonſtrant aut referunt mares, aut quæ ſolent in publico Latini ſermonis vſu, dictionibus maſculinis iungi.

Fœmininum eſt quod fœminas refert, aut demonſtrat, aut quod in ſermone Latino cum fœmininis dictionibus ſolet iungi.

Neutrum genus refert, aut demonſtrat rem neutram, hoc eſt neque maſculinam, neque fœmininam, nec ſolet iungi cum dictionibus maſculinis aut fœmininis.

VERBVM.

VERBVM eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, aut eſſe, aut agere, aut pati ſignificat, cum certi temporis differentia: vt Sum, eram: amo, amabam: amor, amabar.

Vnum eſt verbum ſubſtantiæ, quod eſt Sum, es, fui. Aliorum verborum ea quæ per ſe ſenſum abſoluunt, nec dictionem poſt ſe expetunt, quæ tranſitum ipſorum excipiat, vocantur abſoluta: vt Sto, iaceo, ambulo. Reliqua omnia tranſitiua vocantur, quorum quædam ſunt actiua, quædam paſſiua, quædam communia, quædam neutra, quædam deponentia.

Actiuum eſt quod definit in o, & poteſt ferè verti in paſſiuum ſenſu non mutato: vt Amo te, tu amaris à me.

Paſſiuum eſt quod finitum in or, poteſt mutari in actiuum, ſenſu non mutato: vt Tu amaris à me, ego amo te.

Verbum commune eſt quod definit in or, & actiuorum & paſſiuorum ſignificationem complectitur: vt Largior, experior.

Verbum neutrum eſt quod finitum o, non poteſt Latine verti inſtar actiui: vt Eo, palleo.

Verbum deponens eſt quod or finitum, habet ſignificationem aut actiui, vt Sequor: aut neutri, vt Glorior.

Modi.

Modi ſunt ſex, Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Potentialis, Subiunctiuus, & Infinitus.

Indicatiuus modus eſt qui rem vt narratam ſignificat, vt Amo, I'*aime*. Interdum vt interrogatam, vt Amo ego? *Dis tu que i'aime?*

Imperatiuus modus rem ſignificat vt imperatam, aut iuſſam: vt Ama, *aime*.

Optatiuus modus rem ſignificat vt optatam, & nõnunquam cum aduerbio optandi, interdum ſine eo: vt Vtinam amer, *Dieu vueille que ie ſoye aimé*.

Potentialis modus eſt qui ſignificat potentiam aut debitum. notæ eius Gallicæ ſunt hæ, *Ie puis, ou ie doibs*, pro præſenti & præterito perfecto. I'*euſſe, ou ie pourrois, ou debuerois*, pro præterito imperfecto. I'*euſſe peu, ou i'euſſe deu*, pro plus quàm perfecto. I'*auray, ou deburay auoir*, pro futuro.

Habet autem in omni verbo quinque tempora ſubiunctiui temporibus (quod ad vocem attinet) ſimilia: vt Amem, *Ie puis aimer*. Amarẽ, I'*euſſe aimé, ou ie debuois aimer*. Amauerim, I'*aurois voulu-*

tiers aimé. Amauiſſem, I'*euſſe aimé*. Amauero, I'*auray aimé*. Hic autem modus poteſt etiã interrogatiue aut dubitatiue ſumi: vt Amémne ego inimicum?

Subiunctiuus modus indicatiuo quidem ſignificatione ſimilis eſt, ſed nunquam eo vtimur niſi poſt aliud verbum aut expreſſum aut ſubauditum: vt Rogo vt facias.

Infinitus modus ſignificat eſſe, agere, aut pati, ſine numero aut perſona.

Tempora.

Præſens tempus ſignificat actionem quæ nunc agitur, vt I'*aime*, Amo.

Præteritum imperfectum actionem præteritam, non tamen abſolutam ſignificat: vt I'*aimoye*, Amabam.

Præteritum perfectum, actionẽ præteritam & abſolutam ſignificat. eius nota Gallicè eſt, I'*ay*: vt I'*ay aimé*, Amaui.

Præteritum plus quàm perfectum ſignificat rem perfectam, ſed reſpectu præteriti: & eius nota Gallicè eſt, I'*auoye*: vt I'*auoye aimé*, Amaueram.

Futurum tempus ſignificat rem in futurum gerendam. eius autẽ notæ Gallicæ ſunt hæ, *Ie veulx, ie doibs*: vt *Ie veulx aimer*, Amabo.

PARTICIPIVM.

PARTICIPIVM eſt pars orationis caſibus inflexa, quæ ſignificat actionem cum differentia temporis: in voce quidem actiua præſentis temporis aut futuri, vt Amãs, amaturus: In paſſiua verò præteriti aut futuri, vt Amatus, amandus.

PRAEPOSITIO.

PRAEPOSITIO eſt pars orationis indeclinabilis, ſignificans circunſtãtiam aut habitudinem rei in loco, ordine, aut cauſa: vt In, poſt, propter.

ADVERBIVM.

ADVERBIVM eſt pars indeclinabilis quæ determinat ſignificationem verbi, velut adiectiua propriorum & appellatiuorum: vt Bene facis, male facis: Clare legis, male legis.

INTERIECTIO.

INTERIECTIO eſt pars orationis indeclinabilis quæ ſub rudi,

imperfecta,& incondita voce aliquam animi affectionem ſignificat,vtpote Dolorem,metum,indignationē,vel admirationem.

CONIVNCTIO.

CONIVNCTIO eſt pars orationis indeclinabilis, quæ connectit & ordinat clauſulas.

De conſtructione.

PARASCEVE GENERALIS AD CONSTRVCTIONEM.

VT VERBA rectè in oratione connectas & coagmentes,primum omnium ſciēdum eſt, quòd verbum certæ perſonæ & numeri,ſemper habeat ſecum nominatiuum aut poſitum aut ſubauditum: vt Ego audio.

Item quòd omne adiectiuum ſuam vim ſeruans, habeat ſecum iunctum aut proprium aut appellatiuū, aut aliquid quod eorum vim obtineat:vt Magnus Alexander,Gratus diſcipulus,Velle tuum.

Item quòd relatiuum (qui) ſemper habeat ſecum aut expreſſum aut ſubauditū aliquod verbum è præcedenti clauſula, quod vocatur antecedens:vt Maro legitur, qui imitatus eſt Homerum. Ibi cum relatiuo(qui)ſubauditur Maro.

Item quoties duo verba continuamus in vna clauſula, nullo interueniente nominatiuo, aut expreſſo, aut ſubaudito, poſterius erit infiniti modi:vt Cupio diſcere.

Item præpoſitio ſuam vim ſeruans, non poteſt conſiſtere ſine dictione per caſus indeclinabili,in eo caſu poſita quem ea præpoſitio exigit:vt Ad templum,ab vrbe.

De conſtructione intranſitiua.

Prima intranſitiua.

Præceptor docet, Quare verbum (docet) eſt ſingularis numeri & tertiæ perſonæ? Quia verbum certi numeri & perſonæ, ſemper debet conuenire cum nominatiuo caſu in duobus accidentibus, numero & perſona:vt Ego ſcribo,tu legis.

Quanam ratione deprehendes quis ſit proprius alicuius verbi no-

minatiuus? Per hanc quæſtionē(quis)vel(quid)verbo præpoſitam. Ea enim dictio quæ huic quæſtioni reſpondebit, erit verbi nominatiuus. vt in hac oratione, Ego lego, nominatiuus eſt (ego)quia reſpondet huic quæſtioni, Quis vel quid legit?

Secunda conſtructio intranſitiua.

Gratus diſcipulus laudat præceptorem (Gratus) quare eſt nominatiui caſus, maſculini generis, & ſingularis numeri? Quia neceſſe eſt adiectiuum conſentire cum proprio aut appellatiuo in tribus, nempe caſu, genere, & numero: vt Vir bonus, mulier proba. Præterea omnia nomina interrogatiua, relatiua accidentis, cum ſuis redditiuis. item partitiua, comparatiua, ſuperlatiua, numeralia, & pronomina tum demonſtratiua, tum poſſeſſiua. item participia, quæ eandem obtinent cum ſuis proprijs & appellatiuis conſtructionem, quam habent adiectiua: vt Quanta turba, Tanta moles, Neutra acies, Melior fortuna, Maximus latro, Tres fratres, Hic vir, Illa anus, Noſter herus, Homo armatus.

Qua ratione deprehendes proprium aut appellatiuum quod ad adiectiuū ſpectat? Per hāc quæſtionē(quis) aut(quid) adiectiuo ſubiectam: ut in hac oratione, Velox equus, velox. quid? equus.

Tertia intranſitiua.

Vir ſapit qui pauca loquitur, Quare eſt hæc vox(qui) nominatiuus, maſculini generis, & ſingularis numeri? Quia relatiuū qui, & breuiter omnia nomina, & pronomina relatiua, cohærent cū ſuo proprio aut appellatiuo, aut pronomine primitiuo, quod ex ſuperiore clauſula repetunt, in tribus, caſu, genere, & numero: vt Vir ſapit qui pauca loquitur, Ego ſcribo & idem doceo, Eſt homo ſtudioſus, qualis es tu: in quibus exemplis, cum(qui) ſubauditur vir: cum(idem)ego: cum(qualis)homo.

Quæ eſt vox quæ ex clauſula præcedenti repetitur ibi cum relatiuo(qui)? hoc appellatiuum(vir).

Cur ſubaudis hoc appellatiuum(vir)poſt relatiuum in nominatiuo caſu? Quia ita præcipit regula. Dic regulam.

Si nullus interueniat nominatiuus inter relatiuum & verbū, tum ea vox quæ cum relatiuo repetitur, erit nominatiuus verbi.

Quòd ſiquis interueniat nominatiuus inter relatiuum & verbum, tum ea dictio quæ repetitur à relatiuo, talis erit caſus, qualem verbum poſt ſe expetit: vt Audio fabulam quam Terentius dedit. Aut talis caſus qualem dictio aliqua, quæ verbum ſequitur,

expetit poſt ſe. Quæ quidem dictio, interim nomen eſt appellatiuum: vt,

Cuius numen adoro.

Interim adiectiuum, ídque varijs modis: vt,

Cuius inopem fouiſti,

Quorum optimum ipſe habeo,

Cui ſimilem non vidi;

Quo dignum iudicaui,

Quo maiorem non vidi.

Interim infinitus modus, participium, gerundi vox, aut ſupinũ: vt,

Quem cupio videre,

Cui velim te obſequentem,

Quem videndo obſtupuit,

Quem ſalutatum venit.

Interim præpoſitio, vel aduerbium: vt,

A quo videor amari,

Quo melius nemo ſcribit.

Aliter.

Relatiuum conuenit cum ſuo antecedente in tribus, genere, numero, & perſona. Quòd autem ad caſum attinet, ſi nullus nominatiuus interueniat inter relatiuum & verbum, tum relatiuum erit verbi nominatiuus. Sinautem aliquis nominatiuus interueniat inter relatiuum & verbũ, tum relatiuum talis erit caſus qualem verbum poſt ſe exigit. Aut talis caſus qualẽ dictio ſequens verbũ exigit poſt ſe, vt in ſuperioribus exemplis eſt demõſtratũ.

Qua ratione deprehẽdemus dictionem clauſulæ præcedentis quæ cum relatiuo repeti debet? Per hanc quæſtionem Quis vel quid verbo ſubiectã: vt in hac oratione, Virgilius laudauit AEneam, qui erat Troianus. Dictio quæ repetitur cum relatiuo, eſt (AEneas) quia reſpondet ad hanc quæſtionem Quis vel quid ſubiectam relatiuo, hoc pacto: Quis erat Troianus? AEneas.

Appoſitiua conſtructio.

Plato eſt philoſophus, Cur eſt hæc dictio (philoſophus) nominatiui caſus? Quia dictio per caſus inclinabilis ſubiuncta verbo Sum es fui, verbis paſſiuis, aut neutris abſolutis, vt Iudicor, incedo, modo nulla interueniat præpoſitio, conuenit in caſu cum ea dictione quæ verbum præcedit: vt Virgilius erat poeta. Virgilius vocabatur Maro. Incedo rectus.

Sinautem dictio ſequens verbum, ſit adiectiuum aut dictio quæ

inſtar adiectiui cõſtruitur,neceſſe eſt conueniat cum dictione præcedēte verbũ in caſu, genere, & numero:vt *Le maiſtre eſt malade*, Præceptor eſt æger. Et hæc vocatur Appoſitiua cõſtructio.

PARASCEVE GENERALIS AD CONSTRVCTIONEM TRANSITIVAM.

AVDIO Terentium quem tu edidiciſti. Cur accuſatiuus (quem) præcedit ſuum verbum? Quia ita iubet regula. Quænam eſt ea? In vniuerſum omne nomen,verbum,participium,aduerbium, aut interiectio,ſolent obliquo caſui,quem regunt,præponi: vt Domus Pompeij,Clementia Cæſaris,Video herum,Prope fontem. Niſi forte obliquus huiuſcemodi ſit nomē interrogatiuum, aut relatiuum qui quæ quod:quæ in hoc genere conſtructionis ſemper ſolent præcedere dictiones à quibus reguntur:vt Quē quæris? Vtri faues? Quos tu perdideras?

NOMINA CVM GENITIVO CONSTRVCTA.

CODEX Virgilij (Virgilij)quare eſt genitiui caſus poſt dictionem codex? Quia omne nomen appellatiuum poteſt conſtrui cum genitiuo dictionis ſequentis,quæ quidem habeat ante ſe genitiui notam:vt *La pointe dung conteau*,Mucro cultelli.

Amator virtutis, (Virtutis) quare eſt genitiui caſus? Quia omnia nomina verbalia, quæ quidem appellatiuorum ſignificationem habent,modo ab actiuis verbis deriuentur,poſſunt conſtrui cũ genitiuo dictionis ſequentis,quæ notam genitiui habet ante ſe: vt *Amateur de gens ſcauans*, Amator doctorum, Tegmen capitis, Lectio præceptoris.

Diues pecoris,Cur(pecoris) eſt genitiui caſus? Quia nomina adiectiua,quæ copiam ſeu abundantiam ſignificāt,vt Diues,opulentus,conſtruuntur cum genitiuo dictionis ſequentis,quæ habet ante ſe notam genitiui:vt *Ie ſuis riche de beſtial*,Sum diues pecorum. Capax amphoræ, *Bien tenant une amphore: qui eſt le nom dune certaine meſure.* Plenus rimarum. ſed plenus frequenter cum ablatiuo conſtruitur: vt Plena gypſo.

Expers fraudis,Quare(fraudis)eſt genitiui caſus? Quia nomina ſignificantia inopiam aut penuriam , poſſunt conſtrui cum genitiuo dictionis ſequentis quæ rem quæ deeſt ſignificat,& notam genitiui ante ſe habet:vt *Poure de toutes choſes*, Pauper, egenus, inops,indiguus,expers omnium,Inops auxilij,Expers fraudis.

Cupidus laudis, Cur (laudis) eſt genitiui caſus? Quia nomina quæ ſignificant inopiam cum deſyderio, poſſunt conſtrui cũ genitiuo caſu dictionis ſequẽtis cui nota genitiui præponitur: vt *Conuoiteux d'argent*, Auarus pecuniæ. *Conuoiteux de ſciẽce*, Cupidus, auidus literarum. Horũ verò quædam conſtrui poſſunt cum voce gerũdi, in di finita: vt Cupidus viuendi, Auidus bibendi.

Neſcius fraudis, Cur (fraudis) eſt genitiui caſus? Quia nomina ſignificantia ſcientiam aut inſcitiam, conſtruuntur cum genitiuo dictionis ſequentis quæ habet ante ſe notam genitiui: vt Peritus, gnarus, ignarus rerum. Anceps, dubius ſententiæ. Neſcius fraudis. Certus, incertus conſilij. Prudens, imprudens, conſcius fati. & cum his Compos, Securus, Potens, Reus.

Alter geminorum, Cur (geminorum) eſt genitiui caſus? Quia nomina partitiua conſtruuntur cum genitiuo plurali dictionis ſequentis quæ ante ſe genitiui notam habet: vt Alter, vterque noſtrum. Quiſque, vnuſquiſque maiorum. Nemo, vnus, vel ſolus hominum. Adde hæc tria interrogatiua, Quis, vter, & quot.

Primus ſedentium, Cur (ſedentium) eſt genitiui caſus? Quia omnia nomina numeri, quæ ordinalia vocantur, conſtruuntur cum genitiuo plurali omnium dictionum habentium ante ſe notam genitiui: vt Primus, ſecundus, tertius fratrum.

Saniſſima corporum, Quare (corporum) eſt genitiui caſus? Quia nomina ſuperlatiui gradus conſtruuntur cum genitiuo plurali dictionum ſequentium quæ ante ſe habent genitiui notam: vt Saniſſima corporum, Minimus fratrum. Hic autem genitiuus ſæpe reſoluitur in ablatiuum cum præpoſitione è vel ex: vt Minimus è fratribus.

NOMINA CVM DATIVO CONSTRVCTA.

GRATVS præceptori, Cur (præceptori) eſt datiui caſus? Quia omnia nomina ſignificantia gratificationem, commodum vel incommodum, conſtruuntur cum datiuo dictionis ſequentis quæ notam datiui ante ſe habet: vt *Labeur eſt utile au corps*, Labor eſt vtilis corpori. Huiuſcemodi adiectiua ſunt, Vtilis, inutilis, damnoſus, periculoſus, commodus, incommodus, iucũdus, & ſupplex, cum ſimilibus.

Similis regi, Quare (regi) eſt datiui caſus? Quia nomina ſignificantia ſimilitudinem aut æqualitatem, aut quæ his ſunt contrariæ ſignificationis, aut quæ relationem ad aliud ſignificãt, ve-

198

lut compoſita cum præpoſitione(con) conſtruuntur cum datiuo ſequẽti cui nota datiui præponitur:vt Similis,diſſimilis,par, impar,æqualis,inæqualis,contubernalis,commilito, conſeruus, cognatus mihi. Similiter etiam Socius & Comes.

Nomina cum accuſatiuo conſtructa.

Latus palmum, Quare(palmum)eſt accuſatiui caſus? Quia adiectiua menſuram ſignificantia, cõſtruuntur cum accuſatiuo nominis ſignificantis definitam menſuram:vt Latus,longus, craſſus pedem vnum:Altus,profundus palmum.

Aptus ad regendum,Cur potius dicis(ad regendum)quàm(regere) poſt adiectiuum Aptus? Quia poſt huiuſcemodi adiectiua Aptus,idoneus, commodus, ſegnis,inuitus,diligens,vehemens, vtimur gerundi voce in dum finita, cum præpoſitione ad:infinito non item;etiamſi eadem ſit vtriuſque ſignificatio:vt Aptus ad dicendum.

Nomina cum ablatiuo conſtructa.

Dignus laude, Cur(laude)eſt ablatiui caſus? Quia hæc adiectiua Dignus, indignus,vacuus,viduus, orbus, præditus, contentus, conſtruuntur cum ablatiuo caſu : vt Vacuus cerebro, Viduus pharetra.

Difficilis auditu,Quare(auditu)eſt poſterius ſupinum?Quia multa adiectiua,cum ſignificatio infiniti modi in ſermone vernaculo eis ſubijcitur, cum poſteriore ſupino conſtruuntur : vt Facilis, difficilis auditu. Suaue,vel acerbum dictu. Horridum viſu. Incredibile,dignum,indignum memoratu.

Frigidior glacie, Cur(glacie)eſt ablatiui caſus? Quia omnia comparatiua cõſtruuntur cum ablatiuo dictionis ſequentis quæ habet ante ſe hanc notam Gallicam *Plus que*: vt *Plus froid que glace*, Frigidior glacie. Hic verò ablatiuus poteſt reſolui in coniunctionem electiuam Quàm,& nominatiuum eiuſdem numeri:vt Doctior Platone,Doctior quàm Plato.

CONSTRVCTIO VERBORVM ACTIVORVM.

AMO eſt verbum actiuum. Cur ita? Quia in prima ſua perſona ſingulari finitur in o, & præter nominatiuum ſuum poteſt admittere hanc quæſtionẽ (quã rem) hoc pacto,Quam rem amo, doceo,aro, ædifico ego? Omnia verò huiuſcemodi verba (exceptis paucis,quæ cũ ſint actiua,inter neutra tamen numerantur) poſſunt recipere paſſiuam vocem, nempe quando huiuſcemodi

quæſtio mutatur in nominatiuum caſum, ſignificatio actiui in paſſiuam, dictio ſignificans rem agentem in ablatiuum caſum, hoc pacto, Quæ res amatur, docetur, aratur, ædificatur à me? Excipiuntur autem vt quæ paſſiuam vocem nō admittant, Volo, nolo, malo, doleo, poſſum, odi, memini. Et quædam verba tertiæ perſonæ, quæ defectiua vocantur, vt Decet, cum paucis aliis, quibus etiam ſi actiua ſunt, tamen eis cōſuetudo ſermonis Latini paſſiuam vocem non dedit. vt Facio, cum compoſitis quæ a ſeruant, velut Floccifacio, paruifacio: quorum paſſiua ſupplemus per verbum Fio, & eius compoſita: vt Stupefio, paruifio.

Amo ſtudioſos, Cur (ſtudioſos) eſt accuſatiui caſus? Quia omne verbum actiuum ſolet conſtrui cum accuſatiuo caſu: vt Doceo literas, Aro terram, AEdifico ædem.

Cupio equitare, Cur (equitare) eſt infiniti modi poſt verbum cupio? Quia multa verba actiua loco accuſatiui caſus poſſunt conſtrui cum infinito modo, velut Cupio, volo, nolo, malo, propono, paro, affirmo, nego, incipio, cenſeo, ſentio, iudico, indico, dico, puto, exiſtimo, ſcio, timeo, audeo, ſuadeo, iubeo, impero, opto, diſco, debeo, cum alijs præterea nonnullis quæ ſimilem habent ſignificationem alicui horum verborum, & quædam ex eorum paſſiuis: vt Volo diſcere, Nolo te ire, Puto te audiſſe, Cogor adeſſe.

CONSTRVCTIO VERBORVM PASSIVORVM.

AMOR quale verbum? Paſſiuum. Quare? Quia in prima perſona ſingulari finitur in or, & ſemper Gallicè habet vnam harum notarum, *ſuis, es, eſt, eſtois, ſeray*.

Sunt autem paſſiuorum tria genera: Vnum quod omnes perſonas habet & numeros: vt Amor, doceor, dicor. Alterū quod fere tertiam perſonam habet in vtroque numero: vt Bibitur, bibuntur: Aratur, arantur. Tertium quod tertiam perſonam recipit in ſingulari numero tantum, quod vulgo imperſonale vocatur: vt Curritur, ſtatur.

Lædor ab hoſte, Cur ablatiuus cum præpoſitione ſubiungitur verbo lædor? Quia verba paſſiua primi aut ſecundi generis habent ante ſe nominatiuum dictionis ſignificantis rem patientem: pòſt vero ablatiuum dictionis ſignificantis rem agentem cum vna harum præpoſitionum, A, ab, vel abs. Res agens intelligitur quæ in ſermone vernaculo ſequitur notam genitiui caſus: vt *Ie ſuis enſeigné du maiſtre*, Ego doceor à præceptore. Ager

ſeritur à Camillo. Pharmacū bibitur ab Alexandro. Et fere ablatiuus qui ſequitur verba paſſiua, poteſt verti in datiuum caſum: vt Amor à te, vel tibi.

CONSTRVCTIO VERBORVM COMMVNIVM.

CRIMINOR quale verbum? Commune. Cur ita? Quia finitur in or, & habet ſignificationem & actiui & paſſiui.

Criminor te vel à te, Cur ponimus accuſatiuum vel ablatiuū cum præpoſitione poſt verbum Criminor? Quia verbum commune, cum eo velut actiuo vtimur, conſtruitur inſtar actiui: cum verò vt paſſiuo, vtimur inſtar paſſiui.

Communia verba ferè vulgo numerantur, Largior, experior, veneror, moror, oſculor, hortor, criminor, amplector, interpretor, hoſpitor.

CONSTRVCTIO VERBORVM NEVTRORVM.

SVM quale verbum? Neutrum. Quare? Quia in prima perſona ſingulari deſinit in um, & non poteſt verti in paſſiuam ſignificationem, nec regere poteſt poſt ſe accuſatiuum caſum.

Diſtat abhinc mille paſſus, Quale verbum eſt Diſtat? Neutrum. Quare? Quia in prima perſona ſingulari deſinit in o, nec admittit ante ſe hanc quæſtionē (quam rem): nec recipit paſſiuam interpretationem velut actiua verba ſolent: nec poteſt regere accuſatiuum niſi menſuræ ſolum: vt Diſtat mille paſſus.

Surgo quale verbum? Neutrum abſolutum. Quare? Quia cum ſuo nominatiuo ſenſum perfectum abſoluit: atque ideo cum nullo alio caſu naturaliter ſolet conſtrui.

Huius generis ſunt verba quæ Latinè deſinunt in ſco, & quæ plerunque affectionem ſignificant, aut corporis habitudinem: vt Sto, iaceo, ſedeo, ſurgo, vigilo, dormio, nauſeo, rubeo, turgeo, horreo. Multa præterea quæ motum corporis ſignificant: vt Curro, eo, vado, ambulo, venio. Excipiuntur ex verbis in ſco finitis, Diſco, conquiniſco, & aſſueſco pro aſſuefio.

Eo in ſyluam, Cur accuſatiuus cum præpoſitione ſequitur verbum Eo? Quia neutra abſoluta, quæ motum ſignificant, cōſtruuntur cum accuſatiuo caſu appellatiuorū qui reſpondet ad hanc quæſtionem (quò) cū præpoſitione ad vel in: velut Ego eo. Quò? In ſyluam. Aut cum ablatiuo cum præpoſitione A vel ab, qui reſponderi poteſt ad hanc quæſtionem Vnde.

Eo dormitum, Quare ſupinum in tum ſequitur verbum Eo? Quia neutra abſoluta ſignificantia motum, conſtruuntur cum ſupino in tum dictionis quæ reſpondet ad hanc quæſtionem *Quoy faire?* vt *Ie men voys. quoy faire? dormir.* Dormitum.

Placeo quale verbum? Neutrum tranſitiuum. Cur ita? Quia cum ſuo nominatiuo non efficit ſenſum perfectum, ſine alia dictione per caſus inclinabili.

Placeo præceptori, Cur (præceptori) eſt datiui caſus? Quia omnia hæc verba ſubiecta regunt poſt ſe datiuum, Pareo, obedio, ſeruio, inſeruio, obtempero, ſatiſfacio, acquieſco, placeo, diſpliceo, ſubuenio, ſuccurro, reſiſto, obſiſto, obſto, repugno, faueo, ſtudeo, aſpiro, noceo, officio, inuideo, inſulto, aſto, hæreo, adhæreo, incumbo, impendet, tempero pro moderor, propinquo, fido, confido, inuigilo, inſto, ſuccenſeo, præſideo, præſto, præualeo, præniteo, diffideo, conſulo, pro eo quod eſt conſilium do; & compoſita ab hoc verbo Sum, vt Adſum, deſum, inſum, obſum, præſum, proſum, ſubſum: excipe poſſum.

Abundo frugibus, Cur (frugibus) eſt ablatiui caſus? Quia hæc neutra tranſitiua conſtruuntur cum ablatiuo caſu, Affluo, abundo, exubero, gaudeo, careo, egeo, indigeo: vt Affluo pecunijs, Abundo libris. Hæc autem duo, Egeo, indigeo, etiam cum genitiuo conſtruuntur: vt Egeo conſilij, Indigeo patris.

Deſine maledicere, Cur (maledicere) eſt infiniti modi? Quia hæc neutra, Deſino, ceſſo, perſeuero, & pergo pro perſeuero, conſtruuntur ſolum cum infinito modo, velut interdum etiam verbum Gaudeo.

CONSTRVCTIO VERBORVM DEPONENTIVM.

Sequor quale verbum? Deponens. Quare? Quia deſinit in or, & habet ſignificationes actiui vel neutri.

Sequor maiores, Cur (maiores) eſt accuſatiui caſus? Quia omnia deponentia quæ habent ſignificationem actiuorum, regunt poſt ſe accuſatiuum rei patientis, velut actiua: vt Sequor, inſequor, aggredior, adorior, furor, populor, prædor, opinor: breuiterque omnia quæ præter nominatiuum ante ſe admittunt quæſtionem (quã rem) de patiente quærentem: vt Precor mortem, Loquor iuſta. Exceptis paucis deponentibus neutris, quæ inferius recenſebuntur.

Opinor rediiſſe, Cur (rediiſſe) eſt infiniti modi? Quia hæc depo-

nentia Conor,molior,inficior,reor,opinor,vereor, hortor,precor, gratulor, conſtruũtur cum infinito modo verbi ſignificantis actionem:vt Molior auferre.

Reminiſcor huius rei, vel hanc rem. Cur ſine diſcrimine genitiuũ vel accuſatiuum ponis poſt verbum Reminiſcor? Quia hæc deponentia Recordor, reminiſcor, obliuiſcor, poſſunt conſtrui cũ genitiuo vel accuſatiuo.

Lamentor,quale deponens? Abſolutum. Quare? Quia nulla dictione per caſus declinabili ſequente cum ſuo nominatiuo,ſenſum perfectum reddit audiẽtibus. Huiuſcemodi verba ſunt Philoſophor, ruſticor, expergiſcor, morior, iocor, nugor, ſpatior, vagor,labor,peregrinor, periclitor, ratiocinor,luctor, crapulor, pergræcor,proficiſcor,ingredior pro gradior, reuertor, congredior, altercor, tumultuor, graſſor, lamentor, orior, naſcor, renaſcor.

Proficiſcor ad vrbem,Cur accuſatiuus cum præpoſitione ſequitur verbum Proficiſcor? Quia neutra abſoluta quæ ſignificant motum,regunt poſt ſe accuſatiuos nominum appellatiuorum quæ reſpõdent ad quæſtionem Quò,cum præpoſitione Ad vel In:vt Ego proficiſcor.quò? ad vrbem. Et ablatiuum cum præpoſitione A vel ab,reſpondentem quæſtioni Vnde.

Proficiſcor viſum, Cur ſupinum in um ſequitur verbum Proficiſcor? Quia neutra abſoluta ſignificantia motum, conſtruuntur cum ſupino in um, quod reſpondet ad quæſtionem hanc, *Quoy faire?* vt *Ie men vois, quoy faire? veoir*, Viſum.

Suffragor quale deponens? Trãſitiuum. Quare? Quia ſignificatione ſimilis eſt neutro tranſitiuo.

Suffragor amico, Cur (amico) eſt datiui caſus? Quia hæc deponentia tranſitiua Auxilior,adminiculor,opitulor,ſuffragor,innitor, blandior, minor, adulor, aſſentor, medeor,aduerſor, obſequor, moderor,inſidior,& dominor, cum alijs huiuſcemodi, conſtruuntur cum datiuo.

Vtor pulla veſte, Cur (veſte) eſt ablatiui caſus? Quia hæc deponentia Vtor,abutor,fruor,fungor,veſcor,& potior, conſtruuntur cum ablatiuo: Potior verò etiam cum genitiuo: vt Potior rerum. Cum genitiuo etiam conſtruitur Miſereor: vt Miſereor inopum.

VERBA ACTIVA DIVERSARVM RERVM DIVERSOS CASVS REGENTIA.

Quæ præter accuſatiuum regunt genitiuum aut ablatiuum.

Accuſauit illum ingratitudinis vel ingratitudine, Cur hoc verbū regit poſt ſe accuſatiuum cum genitiuo vel ablatiuo? Quia omnia verba actiua quæ ad accuſationem vel criminationem ſpectant, poſſunt præter accuſatiuum regere genitiuū vel ablatiuū ſignificantem crimen: vt Culpo, arguo, accuſo te furti vel furto.

Quæ accuſatiuum & datiuum regunt.

Dicauit illi librum, Cur hoc verbum habet poſt ſe datiuum & accuſatiuum? Quia omne verbum actiuum præter accuſatiuum, poteſt regere datiuum eius rei quæ reſponderi poteſt ad quæſtionem Cui: vt Do, trado, dedo vel demonſtro hominem tibi. Eodem pacto conſtruuntur deponētia actiuæ ſignificationis: vt Loquor, teſtor, teſtificor, gratificor hæc tibi.

Quæ duos accuſatiuos.

Doceo te literas, Cur verbum (doceo) duos habet accuſatiuos poſt ſe? Quia hæc verba Doceo, rogo, interrogo, oro, quæro, flagito, peto, poſtulo, celo, calcio, induo, veſtio, cingo, regunt poſt ſe binos accuſatiuos, quorum alter etiam in paſſiua voce ſeruari poteſt: vt Doceor grammaticen, Induor veſtem. Ex prædictis autē verbis ea quæ ad corporis ornatum ſpectant, poſſunt loco accuſatiui id quod induimur ſignificantis, habere ablatiuum: vt Induo te ſtola aut toga.

Quæ accuſatiuum & ablatiuum.

Spoliauit me libris, Cur hoc verbum regit accuſatiuum & ablatiuum? Quia hæc verba Spolio, priuo, exonero, fraudo, leuo, vacuo, impleo, farcio, refercio, & huius generis verba præter accuſatiuum, aſciſcunt etiam ablatiuum: vt Spolio te libris, Impleo cyathum vino.

Paulo illum ſuperat, Cur verbum præter ſuum accuſatiuū aſciſcit huiuſcemodi ablatiuum? Quia in vniuerſum verba actiua ſignificantia exceſſum aut præcellentiam, poſſunt præter ſuum accuſatiuum regere ablatiuum dictionis ſignificantis menſuram exceſſus aut præcellentiæ: vt Præfero hunc multo, Paulo illum ſuperat, Aliquanto eum præcedit.

Quæ accuſatiuum cum datiuo aut ablatiuo aſciſcunt.

Abſtulit mihi vel à me enſem, Cur verbum præter accuſatiuum

aſciſcit etiam datiuum,vel ablatiuum cum præpoſitione? Quia omne verbum quod ablationem ſignificat,velut Aufero,eripio, adimo,furor,etiam arceo,& amolior, præter accuſatiuum feruntur in datiuum vel ablatiuum cum præpoſitione:vt Eripuit mihi vel à me librum. Similiter etiam verba rogandi:vt Peto à te, Oro à te,Flagito à te.

COMMVNES OMNIVM VERBORVM TRANSITIONES IN INSTRVMENTVM.

SCRIPSI hæc calamo, Cur (calamo) eſt ablatiui caſus? Quia omne verborum genus regere poteſt ablatiuum eius rei quæ rationem inſtrumenti obtinet,præpoſitione(cum)ſemper quidem ſubaudita,ſed nunquam adhibita:vt Alo te carne, Cædo te baculo,Seruio tibi manibus,Sto pedibus,Video & videor oculis.

In pretium.

Emi librum decem denarijs,Cur(denarijs)eſt ablatiui caſus?Quia omne verborum genus poteſt tranſire in ablatiuũ dictionis quæ rationem pretij obtinet,modo nomen ſit appellatiuum:vt Vendidi auro,Emptus ſum argento,Tacet magna mercede, Loquitur paruo,Dormit nullo pretio,Vigilat magno pretio.

Diuerto extra muros, Cur poſt verbum (diuerto) ſequitur præpoſitio cum ſuo caſu? Quia cuilibet verbo pro ratione rei ſubiectæ poteſt ſuccedere præpoſitio cum ſuo caſu : vt Sum vel Iaceo in ſuburbio, vel extra muros, vel prope flumen. Doceo vel doceor in ludo. Seruio ad molas. Lætor, iocor cum amicis vel ſine inuidia.

In tempus.

Habitaui hîc annum, Cur(annum) hic eſt accuſatiui caſus? Quia quoduis verbum poteſt tranſire in accuſatiuum dictionis ſignificantis tempus quæ ad hanc interrogationem Quandiu reſpondet, aut etiam in ablatiuum ſine præpoſitione : vt Studui ſex menſes, vel ſex menſibus. Verum dictio quæ velut ad quæſtionem Quando reddita ponitur, in ablatiuo vſurpatur:vt Veni hora prima. Niſi eam præcedat præpoſitionum harum aliqua, Ante, poſt, circiter, intra, in ſermone vernaculo : tum enim Latinè adhibere eam neceſſe eſt:vt Veni poſt vel ante cœnam, & circiter horam ſextam . Abſoluam opus intra paucos

dies. vel, paucis diebus. Veni ad diem ſtatutum. vel, in ipſo tempore.

GENERALIS CONSTRVCTIO OMNIVM MODORVM, VOCVM GERVNDI, ET PARTICIPIORVM.

VTINAM audiſſem Virgilium, Cur accuſatiuus (Virgilium) ſubijcitur optatiuo Audiſſem? Quia omnes modi & tempora verborum, cum vocibus gerundi & ſupinis etiam regũt eum caſum poſt ſe quem regit Indicatiuus modus: vt Audiendi, audiendo, audiendum, vel auditum ſacrum.

Conſtructio Participiorum.

Ouidius dictus Naſo, Cur (Naſo) poſt participium Dictus ponitur in nominatiuo caſu? Quia participia habent cõſtructionem ſuorum verborum, tum intranſitiuam: vt Simon creditus eſt amicus. tum tranſitiuam: vt Amans virtutem, Superaturus hoſtem, Amatus à bonis, Amandus à ciuibus.

Ablatiuus conſequentiæ.

Franciſco regnante hæc ſunt edita, Cur (Franciſco) eſt ablatiui caſus? Quia in oratione poſt nomen & participium, aut pronomen & participium, cum ſequitur verbum cum nominatiuo diuerſæ rei à nomine aut pronomine, tum nomen aut pronomen cum participio erunt ablatiui caſus, qui vulgo appellatur ablatiuus conſequentiæ.

Exempla omnium temporum: vt
Cæſare imperante Virgilius eſt natus.
Me profecturo tu manebis.
Veteribus legendis refloruerunt literæ.
Audita lectione veniam.
Præceptoris lectione audita tu abis.

Tempus ferendi frumenta, Cur accuſatiuus (frumenta) ponitur cũ voce gerundi? Quia omnes voces gerundi (vt antea dictum eſt) habent poſt ſe conſtructionem ſuorum verborum: vt
Studio videndi patres veſtros.
Paratus ad gratificandum amicis.
In tribuendo ſuum cuique.
Legendo veteres proficio.

Vocum gerundi conſtructio.

Vox actiua gerundi in di finita ſequitur appellatiua: vt Tempus

abeundi. Et certa quædam adiectiua: vt Cupidus viuendi.

Vox gerundi in dum actiuæ ſignificationis ſubijcitur tribus præpoſitionibus,

Ad: vt Ad dimicandum.

Inter: vt Inter agendum. id eſt dum agis.

Ante: vt Ante domandum. id eſt ante quàm domas.

Alia etiam vox eſt huic quidē terminatione ſimilis in nominatiuo & accuſatiuo caſu, & neutro tantum genere, cū verbo Sum, quæ ſignificat aut debitū aut neceſſitatem: vt Parendum eſt parentibus. Cenſui de his ad te ſcribendum, vel ſcribendum eſſe.

Cum verò dicimus, Cenſui hanc rem tecum, vel à te tractandam, iam participium eſt, & cum eo ſubaudiendus eſt infinitus modus Eſſe.

Vox gerundi in do actiuæ ſignificationis, interdum per ſe poſita pro participio præſentis temporis accipitur: vt Hos occidendo, illos accuſando, totam ciuitatem labefactaſti. pro, occidens & accuſans.

Interdum ſubijcitur his præpoſitionibus In, de, ex, à, vel ab cum: vt In nauigando. De trāſeundo in agrum. Ex defendendo, quàm ex accuſando vberior gloria paratur. Cum à ſcribendo vacarem. Ratio recte ſcribendi coniuncta cum loquendo eſt.

De vocibus gerundi paſſiuæ ſignificationis.

Voces gerundi paſſiuæ ſignificationis ſemper abſolute ſumuntur: Accuſatiuo paſſiue ſumpto vtimur cum præpoſitione Ad, velut actiuo: vt

Satis illuſtria ad cognoſcendum.

Facilis ad diſcendum.

Ablatiuus item poſt verba & præpoſitiones abſolute accipitur: vt Anguis crepat cantando.

Item ſupina in, tu, abſolute ponuntur: vt Difficile dictu, Incredibile memoratu.

CONSTRVCTIO PRAEPOSITIONVM.

APVD forum audiui, Cur (forum) eſt accuſatiui caſus? Quia hæ præpoſitiones conſtruuntur cum accuſatiuo caſu, Ad, apud, ante, aduerſum, cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, per, prope, propter, pone, præter, poſt, penes, ſecundum, ſupra, ſecus, trans, vltra, verſus, vſque. Hoc pacto, Ad patriam, Apud villam, Ante ædes, Aduerſum inimicos, Cis Rhenum, Citra forum, Circum vicinos, Circa

templum, Circiter viginti annos, Contra hoſtem, Erga propinquos, Extra terminos, Inter naues, Intra mœnia, Infra tectum, Iuxta macellum, Ob augurium, Per parietem, Prope feneſtram, Pone tribunal, Propter diſciplinam, Præter officium, Poſt ter- Penes arbitros, Secũdum fores, Supra cælum, Secus viam, Tr- ripam, Vltra fines, Romam verſus, Vſque oceanum.

Coram teſtibus, Cur (teſtibus) eſt ablatiui caſus? Quia omnes h præpoſitiones conſtruuntur cum ablatiuo, A, ab, abs, abſque, cũ, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, ſine, tenus: vt A domo, Ab hoſte, Abs te, Abſque inuidia, Cum exercitu, Coram teſtibus, De foro, E rure, Ex præfectura, Pro clientibus, Præ timore, Palam omnibus, Sine labore, Pube tenus.

Hæ quidem præpoſitiones, In ſub, ſuper, ſubter, & clam, poſſunt conſtrui cum accuſatiuo & ablatiuo: hoc pacto,

Veni in vrbem, Cur (vrbem) eſt accuſatiui caſus poſt In? Quia (In) quando ad locum ſignificat, cum accuſatiuo conſtruitur: vt Eo in templum, in forũ. Quando verò ſignificat aliquid eſſe aut fieri in loco, conſtruitur cum ablatiuo: vt Diſputo in hortis.

Miſſus eſt ſub terram, Cur (terrã) eſt accuſatiui caſus? Quia (ſub) quando ſignificat (ſubter) cum motu, habebit accuſatiuũ caſum: vt Sub terram ibit imago. Item cum ſignificat (ante) vel (per): vt Viſa ſub obſcurum noctis.

Sub ipſum Arcturum. &,

Sub lucem exportant calathis.

Cum verò ſignificat (in loco) habet ablatiuum: vt

Sub quercu.

Super mediam noctem, Cur (noctẽ) eſt accuſatiui caſus poſt præpoſitionem Super? Quia quando (ſuper) accipitur pro vltra, conſtruitur cum accuſatiuo: vt

Super Garamantas & Indos.

Super mediam noctem ſtudet.

Alioqui cum ablatiuo: vt Fronde ſuper viridi.

Subter cameram, Cur (cameram) eſt accuſatiui caſus poſt Subter? Quia Subter cõſtruitur & cum accuſatiuo, vt Pugnatum eſt ſupra ſubtérque terram: & cum ablatiuo, vt Ferre iuuat ſubter denſa teſtudine caſus.

CONSTRVCTIO ADVERBIORVM.

ELEGANTIVS cæteris diſputauit, Cur (cæteris) eſt ablatiui caſus cum aduerbio comparatiui gradus? Quia aduerbia compa-

ratiui gradus & ſuperlatiui habent caſum nominum comparatiui & ſuperlatiui gradus poſt ſe:vt Magis illo, Maxime omniũ. Sed Propius & Proxime, præter caſum ſuorum nominum, etiam accuſatiuum:vt Propius & proxime vrbem.

Parum fidei, Cur (fidei) eſt genitiui caſus? Quia aduerbia quantitatis poſſunt conſtrui cum genitiuo : vt Parum pecuniæ, Satis fidei.

Pridie Calendarum, Cur (Calendarum) eſt genitiui caſus? Quia hæc aduerbia temporis Pridie & Poſtridie, poſſunt iũgi cum genitiuo:vt Pridie Calendarum, vel huius diei. Aut etiam cum accuſatiuo : vt Pridie Idus vel Calendas, Pridie Palilia, Poſtridie Nonas aut Compitalia.

Ecce autem alter, Cur (alter) eſt nominatiui caſus? Quia hæc aduerbia demonſtrandi En, & Ecce, poſſunt conſtrui cum nominatiuo:vt En probitas, Ecce deus. Et cum accuſatiuo, vt En habitum.

CONSTRVCTIO CONIVNCTIONVM.

XENOPHON & Plato fuere æquales, Cur (Xenophon & Plato) ponuntur in ſimili caſu? Quia coniunctiones copulatiuæ & diſiunctiuæ coniungunt in ſimili caſu dictiones per caſus inclinatas, quæ ad idem verbum referuntur:vt
Xenophon & Plato fuere æquales.
Socrates docuit Xenophontem & Platonem.

Item hæ quatuor, Quàm, niſi, præterquam, & an, inſtar copulatiuarum ſimiles caſus connectunt.

Quanquam animus horret, Cur (horret) eſt indicatiui modi? Quia Etſi, & Quãquam ferè conſtruuntur cum indicatiuis modis verborum:vt
Quanquam animus horret.
Etſi vereor Iudices.

Similiter Tametſi, vt Tametſi iactat.

Quanuis & Licet ferè cum ſubiunctiuo modo iunguntur:vt
Quanuis exeat, Licet miretur.

Si, donec, dum pro donec, antequam, poſtquam, priuſquam, cum indicatiuis & ſubiunctiuis iungi poſſunt. (Vt) pro *quo*, poſt verbum cum ſubiunctiuo tantum. Similiter (vt) pro quanuis.

Supplementa.

VERVM AD SVPPLEMENTVM regularũ cõſtructione hactenus datarum, neceſſe erit hæc q̃ ſequuntur, cognoſcere.

APPOSITIO.

PLATO philoſophus præcepit, Cur (philoſophus) eſt nominatiui caſus? Quia ſemper cum in vna clauſula plures dictiones ponuntur, velut agens aut patiens, aut tanquam res cui aliquod accedit, velut commodum aut incommodum: aut ſi vtraque res tanquam nominata ponatur: aut tanquam inſtrumentum, pretium, menſura, tempus aut locus: ſiue verbum ſubſtantiuum aut vocandi interueniat, ſiue nullum interueniat, in eodem caſu debent poni, etiam ſi genere aut numero non conueniant: vt Homerus fons poetarum auditur à diſcipulo puero.

Erat ingratus mihi præceptori.
Petrus vocabatur Cephas.
Percuſſit fuſte graui telo.
Emi centum aureis graui ſumma.
Studui viginti annos magnam partem vitæ.
Habitat in vrbe Roma.

Igitur quãdo nullum verbum intercedit inter dictiones ita cõſtructas, vt in exemplis ſuperioribus eſt propoſitum, ea vocatur prima cõſtructio appoſitiua. Altera verò, de qua in Rudimentis dictum eſt, ſecunda.

Aliter ſic.

Dictio per caſus inflexa, quæ cum altera tanquam eandem rem ſignificans coniungitur, in eodem caſu ponetur, ſiue verbum intercedat, ſiue non. Exempla vbi verbum interuenit,

Tu es ciuis, aut hæres, aut æger.
Ego vocor Thomas.
Tu ſedes incuruus.
Ille diſcit inuitus.

Exempla vbi nullum interuenit verbum.

Lilius præceptor.	Taurus mons.
Sequana flumen.	Lutetia vrbs.

Quando huiuſcemodi dictiones pro eadem re ponentur, deprehẽdemus hac quæſtione Quis vel Quid priori dictioni præpoſita. Nam ſi poſterior dictio ad hanc quæſtionem rectè reſponderi poterit,tum iudicabimus vtranque dictionem pro eadem re poſitam eſſe.

Exempla vbi verbum interuenit.

Tu es ciuis,Tu es hæres,Tu es æger.Hæ dictiones Ciuis,hæres,& æger,eandem rem ſignificant cũ nominatiuo qui verbum præcedit, quia reſpondent ad hanc quæſtionem Quis vel Quid præpoſitam nominatiuo & verbo,hoc pacto,Tu es.Quid? Tu es ciuis,aut hæres,aut æger.

Exempla vbi nullum intercedit verbum : vt in his clauſulis, Lilius magiſter, Lutetia vrbs. hæ dictiones Magiſter & vrbs, pro eadem re ponuntur cum dictione præcedenti,quia reſpondent ad has quæſtiones(quis vel quid)præpoſitas priori dictioni:vt Lilius. Quis? Lilius magiſter. Lutetia. Quid? Lutetia ciuitas.

DE SVPERLATIVO.

SVPERLATIVVS gradus ſi conſtruitur intranſitiuè,hoc eſt ſi in caſu cum dictione præcedenti conuenit, conueniet etiam in genere & numero inſtar adiectiui,cuiuſcunque fuerit generis genitiuus ſequens:vt

Leo eſt fortiſſimus animalium.
Roſa eſt pulcherrima florum.

Quòd ſi nulla huiuſcemodi dictio ſuperlatiuum præcedat,cõueniet in genere cum genitiuo ſequenti:vt

Maxima animalium degunt in aqua.

Eadem ratio etiam in partitiuis obſeruatur:vt

Vnus hominum iudicatus eſt ab Apolline ſapiens.
Boues ſolæ animalium retrò ambulantes paſcuntur.

DE RECIPROCO VSV GENITIVI PRO DATIVO.

AMICVS Cæſaris,Cur(Cæſaris)eſt genitiui caſus? Quia nomina tranſeuntia in datiuũ, poſſunt etiam in genitiuum tranſire cum exhibẽt perſonam poſſidentis, aut eius ad quẽ aliquid ſpectat:vt Amicus,inimicus Virgilij. Similis vel diſſimilis maiorum. Contrà verò nonnulla quæ in genitiuum tranſeunt,poſſunt con-

ſtrui cum datiuis dictionum, quibus datiui nota præponitur:vt Præceptor mihi,Conſcius ſibi.

DE COMPARATIVO.

MINOR fratrum, Cur(fratrum)eſt genitiui caſus poſt nomen c paratiui gradus? Quia comparatiua quæ habent notam geni ui caſus ante nomina pluralis numeri,conſtruuntur cum geni tiuo inſtar partitiuorum:vt *Le plus grand des deux freres*, Maior duorum fratrum.

Peritior noſtrum duorum.

Paulo altior patre, Cur (paulo) eſt ablatiui caſus, cum comparatiuus habeat alium ablatiuum nempe patre? Quia omnis comparatiuus gradus, præter ablatiuum de quo in Rudimẽtis dictũ eſt, poteſt regere alium ablatiuum ſignificantem menſuram exceſſus:vt

Multo fortior,Paulo altior.

Hic autem ablatiuus communis eſt etiam ſuperlatiuis:vt

Multo iucundiſſimus.

Item verborum tranſitionem excipit,quæ exceſſum aut præcellentiam ſignificant:vt

Multo præſtat,præualet,ſuperat,aut vincit.

Item quatuor aduerbia hunc caſum recipiunt,nempe Secus,aliter, antè,pòſt:vt

Multo ſecus,Multo pòſt.

Genitiuus item qui comparatiua ſequitur, poteſt reſolui in ablatiuum cum præpoſitione è vel ex:vt

Maior iuuenum: maior ex iuuenibus.

CONSTRVCTIO PRONOMINVM
Mei,tui,ſui,noſtri,& veſtri.

NON meminiſti noſtri,Cur hic potius dicimus(noſtri)quàm(noſtrum)?Quia poſt omnia verba,voces gerundi,ſupina & participia quæ cum genitiuo conſtruuntur, vtimur genitiuis in i finitis duorum pronominum primitiuorum,Ego & tu:vt Miſereor tui vel veſtri. Indiges mei vel noſtri. Excipe duo verba Intereſt & Refert,quæ aſciſcunt ſibi ablatiuos fœmininos pronominum poſſeſſiuorum.

Intereſt vel refert mea,tua,ſua,noſtra,& veſtra.

Memor noſtri, Cur dicimus(noſtri),non autem(noſtrum)?Quia

omnia adiectiua genitiuum regentia conſtruuntur cũ genitiuis pronominum in i:vt

Plenus vel ſimilis mei.

Neſcius vel immemor tui.

Compos vel cupidus veſtri. Expers noſtri.

xcipe numeralia,partitiua,& ſuperlatiua:quæ quoties cum genitiuis pluralibus pronominum conſtruũtur, aſciſcunt genitiuos in um finitos:vt

Vnus vel duo noſtrum.

Quiſque vel vterque veſtrum.

Tertius vel quartus noſtrum.

Maximus vel minimus veſtrum.

SVI ET SVVS.

PRONOMINE Sui nunquam vtimur niſi cum ſubiectum nominibus aut pronominibus tranſitum verbi ad ipſa eadem reflectit,nempe ad eandem perſonam vnde progreſſus eſt: vt Cicero diligit ſe,Reminiſcitur ſui,Fauet ſibi,Loquitur ſecum.Aut interdum alterius perſonæ actionem ad prioris verbi nominatiuum reflectit,idque ferè poſt vnam harum trium coniunctionum,Vt,ne,& quòd aut infinitum verbi modum:vt Rogat te vt venias ad ſe,vel venire ad ſe. Dicit quòd obliuiſceris ſui: vel,te obliuiſci ſui.

Cum verò actio tertiæ perſonæ tranſit in rem ad ipſam ſpectantem,vel ab ea poſſeſſam, tum vtemur pronomine poſſeſſiuo Suus:vt

Cicero meminit clientum ſuorum.

Cicero proſpexit rebus ſuis.

DE INFINITO MODO.

Cupio ſpatiari ſolus,Cur(ſolus) hic eſt nominatiui caſus poſt infinitum modũ?Quia quando infinitus modus eſt,actio paſſiòve eius perſonæ quæ præcedit verbum finitum,tum infinitus modus poteſt ſimilem ei perſonæ caſum poſt ſe recipere: vt Cupio equitare ſolus.

Sinautem infinitus modus ſit alterius perſonæ actio quàm eius quæ præceſſit verbũ finitũ,tũ neceſſe eſt quòd accuſatiuus ſignificans eam perſonam cuius infinitus modus eſt actio,præcedat: vt Iubeo te cubare ſolum.

Quòd ſi datiuus caſus huiuſcemodi infinitum modum interdum præcedat, is caſus, non infiniti, ſed præcedentis eſt verbi: vt Permitto tibi dicere.

Delectat me viuere ruri, Quis eſt nominatiuus huius verbi Delectat? Infinitus modus Viuere, cum his quæ ab eo pēdent. Cur ita? Quia hæ tertiæ perſonæ Iuuat, decet, delectat, oportet, poſſunt loco nominatiui habere ante ſe infinitum modum cum his quæ ab eo pendent: poſt autem, accuſatiuum: vt Iuuat me incumbere literis. Præter Oportet quod poſt ſe accuſatiuum non habet.

Iuuat euaſiſſe hoc malum, Cur id quod eſt loco nominatiui, ſequitur verbum? Quia quotieſcunque infinitus modus ponitur loco nominatiui qui verbum præcedit, inter loquendum ſolet poſtponi verbo: vt Delectat viuere in patria. Oportet proſpicere in futurum. Contigit ducere vxorem. Miſerum eſt ſemper timere mortem.

Verba imperſonalibus ſimilia.

Ex neutris abſolutis quædam referuntur aut ad deum, aut ad vocem aliquam cognatæ ſignificationis, atque ideo ferè in tertijs tantum perſonis comperiuntur ſingula: vt Pluit, pro deus pluit vel pluuia. Similiter in his, Tonat, ningit, grandinat, fulminat, gelat, luceſcit, veſperaſcit, &c.

Verba abſoluta.

Quid facis? Scribo. Quod genus verbi eſt (ſcribo) in hac forma loquēdi? Neutrum abſolutum. Cur ita? Quia quodvis verbum ita in oratione poſitum tanquam reſpōdeat ad vnam harum quæſtionum (Quid facio ego, Quid facis tu, Quid facit ille) poteſt fieri abſolutum: vt Amo, ſcribo, loquor, ſeruio. ſi modo ponātur tanquam reſpondentes ad vnam harum quæſtionum.

Imperſonalium ſimilia cum datiuo.

Non vacat mihi ludere, Cur (mihi) eſt datiui caſus? Quia hæc verba neutra tertiæ perſonæ, Accidit, contingit, euenit, competit, placet, libet, licet, expedit, liquet, patet, conſtat, ſufficit, vacat: vt Contingit oppetere, Vacat ſcribere, cum infinitum modum habent loco nominatiui, poſſunt regere poſt ſe datiuum: vt Contingit tibi ducere vxorem.

Sum cum genitiuo.

Hic ager eſt Pauli, Cur (Pauli) eſt genitiui caſus? Quia hoc verbum Sum es fui, conſtruitur tranſitiue cum genitiuo dictionis

306

ſequētis, quæ rationē poſſidentis obtinet: vt Hic codex eſt Georgij. Præterea cum datiuo, quando poteſt reſolui per verbum(habeo) vt Eſt mihi nouerca: pro, habeo nouercam.

Verba cum ablatiuo.

Illeo timore, Cur(timore) eſt ablatiui caſus? Quia dictiones quæ ponuntur tanquam ſignificantes cauſam, propter quam aut per quam aliquid fit, poſt quoduis verbi genus poſſunt poni in ablatiuo ſine præpoſitione, aut in accuſatiuo cum Ob vel propter: vt Caleo igni, &, propter ignem. Palleo & frigeo timore, Tremo frigore, Mendico egeſtate, Non largior penuria, Non maneo vel abeo pudore.

DE ADIECTIVIS PRETII.

Pluris vendidi quàm emi, Cur(pluris) eſt genitiui caſus? Quia octo ſunt adiectiua quæ ſine appellatiuis in ſignificatione pretij ponuntur in genitiuo. Sunt autem hæc, Tanti, quanti, pluris, minoris, quantiuis, quantilibet, quanticūque, & tantidem: vt Quāti emiſti? Pluris conſtitit. Quòd ſi cum appellatiuis coniungantur, erunt ablatiui caſus: vt Quanto metiris pretio? Tanta ſumma emi. Excipe Tantidem quod ablatiuo caret.

PROPRIA NOMINA OPPIDORVM.

Profectus eſt Eboracum, Cur(Eboracum) eſt accuſatiui caſus? Quia quandocunque verbo ſubijcitur proprium oppidi nomen, velut ad locum ſignificans, aut velut reſpondens ad hanc quæſtionem Quò, ferè in accuſatiuo caſu ponetur ſine præpoſitione: vt Eo Romam. Duobus appellatiuis Rus & Domus eodem modo vti ſolemus: vt Eo domum, Eo rus.

Veni Roma, Cur(Roma) eſt ablatiui caſus? Quia cum propria nomina oppidorum ponuntur poſt verbum velut è loco ſignificantia, aut velut reſpondentia quæſtioni Vnde, erunt ablatiui caſus citra præpoſitionem: vt Veni Roma, Tarento. Item, Veni rure, domo.

Eadem ratio eſt in his quæ per locum ſignificant: vt Tranſiui Roma, Tarento, rure, domo.

Seuerus imperator mortuus Eboraci, Cur(Eboraci) eſt genitiui caſus? Quia propria nomina oppidorum primæ vel ſecundæ declinationis & ſingularis numeri, quæ reddi poſſunt ad quæſtionem Vbi, vel quæ ſubijciūtur verbo ſignificanti vt in loco, erunt

genitiui caſus: vt Fui Romæ, Tarẽti: cũ his quinque appellatiuis, Domi, humi, militiæ, belli, foci. Si nomen oppidi ſit pluralis numeri, aut alterius declinationis, erit ablatiui caſus: vt Fui Athenis, Sulmone, Neapoli. Vnum appellatiuũ etiam in datiuo vſurpamus, Ruri.

INTERIM PERSONALIA, interim imperſonalia.

POENITET me vidiſſe, Cur (vidiſſe) eſt accuſatiui caſus? Quia hæc ſex verba, Pœnitet, tædet, miſeret, miſereſcit, piget & pudet, quando tanquam perſonalia ponuntur, & habent infinitum modũ loco nominatiui, tunc regunt poſt ſe accuſatiuũ: vt Pœnitet me videre hæc mala. Interdum nec infinitum modum, nec vllum nominatiuum habent pro baſi & fundamento: tunc imperſonalia vocantur, & conſtruuntur cum genitiuo & accuſatiuo, quæ diuerſas res ſignificant: vt Pœnitet me erroris.

Sunt item non paucæ rationes priuatæ conſtructionis verborum quæ idiomata vocantur, de quibus alibi dicetur.

DE RATIONE MVTANDI voces gerundi actiuæ ſignificationis in participia paſſiua.

PARTICIPIA in dus interim adſignificant præſens tempus: vt Amandus, *qui eſt aimé*. ſed hoc genere frequentius in obliquis caſibus vtimur. Interim habent ſignificationem futuri: vt Amandus, *qui ſera aime*.

Hoc loco ſciendum voces gerundi cum accuſatiuis conſtructas, poſſe verti in participia in dus, conſtructione tranſitiua mutata in intranſitiuam: nempe accuſatiuo cum participio coniuncto in eo caſu in quo antea vox gerundi erat. Id autem interdum fieri poteſt in ſignificatione præſentis temporis, hoc pacto,

Per vocem gerundi in di: vt

Impediebar hodie occupatione ſcribendi literas.

Per participium præſens in dus,

Impediebar hodie occupatione literarum ſcribendarum.

Et per vocem gerundi in do,

Diſcendo hæc præcepta proficias.

Per participium præſens,

Diſcendis his præceptis proficias.

Per vocem gerundi in dum,

Inter agendum gratias, hoc mihi contigit.

Per participium præſens,
Inter agendas gratias hoc mihi contigit.
¶Rurſus per participium futuri temporis,hoc pacto,
Per vocem gerundi in di,
Erit nobis cras libertas comedendi carnem.
Per participium futuri temporis,
Erit nobis cras libertas carnis comedendæ.
Per vocem gerundi in do,
Cras erit mihi negotium in enarrando poetas.
Per participium futuri temporis,
Cras erit mihi negotium in poetis enarrandis.
Per vocem gerundi in dum,
Ibimus cras ad colligendum nuces.
Per participium futuri temporis,
Ibimus cras ad colligendas nuces.

CONSTRVCTIO QVARVNDAM PRAEPOSITIONVM.

Vſque.

QVAEDAM præpoſitiones priuatam habent rationem conſtructionis,velut(vſque) quod cum alia præpoſitione coniungitur: vt Vſque in Pamphyliam, Vſque ad Taurum, Vſque ad feſtum: Præter propria nomina oppidorum, & duo appellatiua Rus & Domus, cum quibus ſolitaria conſtruitur : vt Romam vſque, Neapolim vſque.

Tenus,Verſus.

Hæ duæ præpoſitiones Tenus & Verſus contra naturam præpoſitionum ſubijciuntur dictionibus quas regunt:vt Romam verſus,Pube tenus. Interdum etiam(cum) ſubijcitur:vt Quicum, quibuſcum, mecum, tecum,ſecum, nobiſcum,vobiſcum. Etiam Verſus,cum dictionibus quæ non ſunt propria oppidorum, ſæpe iungitur cum Ad & In: vt Ad occidentem verſus, In Italiam verſus.Sæpe etiam ſine his:vt Italiam verſus nauigaturus eram. Amanum verſus profecti ſumus. Tenus item ſæpe conſtruitur cum genitiuo,ſed ſemper pluralis numeri:vt Aurium tenus, Crurum tenus.Et cum ablatiuo ſingulari & plurali:vt Pube tenus,pectoribus tenus,verbis tenus.

CONSTRVCTIO QVARVNDAM interiectionum.

HEI mihi,Cur(mihi)eſt datiui caſus?Quia hæ interiectiones Hei

& Veh conſtruuntur cum datiuo:vt Hei mihi,Veh tibi. Heu cũ accuſatiuo, vt Heu ſtirpem inuiſam. Interim & Heu & Hei cum nominatiuo:vt Heu pietas,Hei miſera.

Proh cum nominatiuo & accuſatiuo: vt Proh Iuppiter, Proh dolor,Proh deûm atque hominum fidem.

O cum nominatiuo iungi poteſt:vt O fortunati,quorum iam mœnia ſurgunt. O ego ne poſſem. Cum accuſatiuo: vt O fortunatos. Et cum vocatiuo, ſed tum aduerbium eſt compellandi aut vocandi:vt O Melibœe.

CONIVNCTIONES COPVLATIVAE diuerſos caſus connectentes.

EMI equum centum denarijs,& pluris.Cur coniunctio copulatiua hoc loco non coniungit ſimiles caſus? Quia nonnunquam ipſarum dictionũ proprietas in cauſa eſt quo minus coniunctio ſimiles caſus iungere poſſit: vt Emi equum centum nummis, & pluris. Fui Romæ & Thebis.

Figuræ conſtructionis ſunt,Eclipſis,Zeugma, Syllepſis, Prolepſis,& Enallage.

ECLIPSIS.

CVM nihil in oratione,quo minus perfecta ſit dictionum conſtructio,deeſt,tum oratio iuſta & integra dici poteſt. Sinautem ad legitimam conſtructionem aliqua dictio abeſt, ſiquidem breuitatis gratia omiſſa ſit ex cõmuni conſuetudine optimorum in lingua Latina authorum,quod facile ex his,quæ in oratione poſita ſunt,ſubaudiri poſſit:tum oratio figurata poteſt appellari.Ea verò figura vocatur Eclipſis:vt Lego Virgilium. vbi vt plenam efficias conſtructionem,neceſſe eſt ſubaudias pronomen Ego.

Subaudiuntur autem in linguæ Latinæ communi conſuetudine omnium ferè partiũ voces.Nomen,vt poſt relatiuum(qui) & poſt pronomina relatiua, ea dictio quæ ex ſuperiore clauſula ſolet repeti in eodem caſu,genere,numero & perſona cum relatiuo : vt Virgilius recitat quem cupio videre:vbi poſt (quem) ſubauditur Virgilium. Et Audio Virgilium, qui longe præſtat cæteris poetis:vbi poſt(qui)ſubauditur Virgilius.In hoc autem genere ferè figuratis vtimur orationibus:iuſtis autem & integris raro,niſi certis de cauſis.

Item poſt interrogatiuum (quis) in maſculino genere ſæpe ſub-

auditur Homo,aut Deus pro rei ſubiectæ circunſtantia:vt Quis currit?pro, quis homo currit? Quis mundum creauit?pro, quis deus.

Item ante huiuſcemodi verba,Pluit,tonat,luceſcit,ſubauditur aut Deus,vt Pluit,pro deus pluit:Aut vox cognatæ ſignificationis, velut Pluuia,tonitru,lux.

Item pronomina fere ſubaudiri ſolent,velut ante verba primæ & ſecundæ perſonæ, hi nominatiui Ego,tu, nos,& vos: vt Scribo, ſubaudi Ego:Scribimus,ſubaudi Nos.In hoc autem genere frequentius figuratis quàm integris vtimur, niſi certis quibuſdam de cauſis.Interdum abeſt pronomen Ille,aut aliud ſimilis ſignificationis:vt Didymus eſt medicus,& tamen ſcribit pueris.pro, tamen ille,vel idem,vel is ſcribit pueris.

Verba non raro ſubaudiuntur, præſertim verbum (Sum) ferè in omnibus modis,temporibus,numeris,& perſonis,præter imperatiuum: vt Omnia vanitas. vbi ſubauditur,ſunt.Quanuis omnia vanitas.ſubaudi,ſint. Hinc mihi prima mali labes.ſubaudi, erat.Promiſi vltorem.ſubaudi,futurum eſſe vel fore.

Similiter cum ad interrogationes reſpondemus, ſi verbum in reſpõſione nõ adhibeamus,neceſſe eſt id ſubaudiri quod in quæſtione poſitum eſt:vt Quis ſcripſit hæc? ſi reſpondeas Thomas, oportet ſubaudias, ſcripſit. Quòd ſi in interrogatione verbum fuerit primæ perſonæ,in reſpõdendo ſubaudietur verbum ſecũdæ perſonæ:vt Quot verſus ſcripſi?Si alter reſpondeat, Decem, neceſſe ſubaudias,ſcripſiſti. Sin verbum in quæſtione fuerit ſecundæ perſonæ, ſubaudietur in prima: vt hic, Quot annos natus es?Si reſpondeatur Decem,ſubaudi,natus ſum.

Quem vocas?Nicolaum. Cur (Nicolaũ)eſt accuſatiui caſus?Quia ſemper dictio per caſus inflexa,in reſpondendo conſentit in caſu cum dictione interrogationis ad quam reſpondet : vt Quem recitas?Virgilium. Niſi forte verbum cũ alijs dictionibus aliam conſtructionis rationem obtineat in quæſtione quàm in reſpõſione : vt Emiſtine tanti? Imò vilius vel duplo. Damnatúſne es furti an ſacrilegij? Imò vtroque. Cuius eſt hic liber? Meus. non autem,mei.

Similiter ante verba ſubiunctiui modi frequẽter ſubauditur imperatiuus(fac)cum coniunctione Vt.velut Mittas.pro,fac mittas, vel fac vt mittas.Interim ſola coniunctio:vt Velim mittas. Careat ſucceſſibus opto.pro,Vt mittas,Vt careat.

Similiter ſubaudiuntur participia:nempe vbi duo nomina,aut nomen cũ pronomine ponitur in ablatiuo conſequentiæ ſine participio,neceſſe eſt participium ens,etiamſi inuſitatum ſit,ſubaudire: vt Cæſare & Bibulo cõſulibus.pro, entibus conſulibus. In hoc autem genere figurata conſtructio ſolum vſu recepta eſt.

Similiter præpoſitiones ablatiuo ſeruientes ſæpe deſunt, veluti cum,è vel ex, pro,& in : vt Alcibiades inteſtino malo patria liberata.pro,ab inteſtino malo.& Duo iuuenes cãdidis equis apparuerunt.pro,cum candidis equis.&Proijce tela manu ſanguis meus.pro, è manu.& Multum ille & terris iactatus & alto.pro, in terris,in alto.

ZEVGMA.

Interdum duæ aut plures ſententiæ coniunguntur per vnum verbum adiectiuum , aut participium ſingulare : quod in ſingulis clauſulis ſubauditur,in vna ſolum adhibetur : & conuenit cum aliqua dictione clauſulæ in qua ponitur:vt Cicero ſcribit,& Homerus,& Virgilius.

Catullus erat doctus & Horatius.

Hoc autem genus loquendi figuratum eſt : figura autem vocatur Zeugma.

SYLLEPSIS.

Interim diuerſæ clauſulæ , hoc eſt quæ habent dictiones diuerſorum generum,numerorum,aut perſonarum coniunctas cũ verbo adiectiuo,aut participio:quod quidem ſi ſingularis ſit numeri,cõuenit cum proximo appellatiuo aut nominatiuo caſu:vt

Tu quos ad ſtudium atque vſum formabis agreſtem.

Vtinam aut hic ſurdus,aut hæc muta facta ſit.

Hic illius arma,hic currus fuit.

Sinautem adiectiuum aut participium ſit pluralis numeri,cũ præſtantiore dictione aliarum clauſularum conueniet in genere & perſona.

Ex generibus maſculinum eſt præſtantius fœminino. Ex perſonis præſtat prima ſecundæ & tertiæ:ſecunda verò tertiæ.

Exempla generum.

Pater & mater mortui ſunt.

Perſonarum.

Ego & tu diſcimus,Tu & ille diſcitis.

Similiter in eadem clauſula in ſecunda forma appoſitiuæ conſtructionis,ſi fuerint duo nominatiui diuerſarũ perſonarum, verbũ

conueniet cum præſtantiore: vt Ego Thomas ſcribo. Hæc autẽ forma ſermonis eſt figurata:figura verò vocatur Sylleſis.

Multis item alijs modis dictiones in altera duarum clauſularum omittũtur,quas ex altera repeti neceſſe eſt, vt perfectam orationem efficias:vt Multi mortales peſte periere,plures ferro cecidere.pro,plures mortales.Sol auget ventos & comprimit. pro,cõprimit ventos.Eſt doctior quàm ego.pro,quàm ego ſum.Scribit melius quàm antè.pro, quàm antè ſcripſit aut ſcribebat.

Huiuſcemodi voces ferè ſubaudiuntur, cum clauſulæ coniunguntur per dictiones quæ mutuam inter ſe habent connexionem, & quæ ſibi inuicem reſpondent:cuiuſmodi ſunt,Tantus,quantus:Non modo,ſed etiam:Tam,quàm:Ita,ſic: Adeo ,vt:cum ſimilibus.

Exempla.

Tantum repoſui,quantum tu.pro,tu repoſuiſti..

Non modo nobis inuidet,ſed etiam tibi.pro,tibi inuidet.

Sic viuit, vt ego.pro,ego viuo. Tam eſt lactis abundans, quàm pecoris.pro,pecoris abũdans. In his omnibus ſubauditionibus, ſi dictio quæ ſubauditur,fuerit penitus eadẽ in omnibus ſuis accidentibus cum dictione quæ in alia clauſula adhibita eſt,figura vocatur Zeugma. Sinautem diuerſi generis,numeri,caſus, perſonæ,modi aut temporis fuerit,figura erit Sylleſis.

PROLEPSIS.

Cum generalis dictio,quæ in multitudinis numero ferè præcedit, rurſus in partibus intelligitur,nec adhibetur,figura vocatur Prolepſis:vt Aquilæ volant,altera ab oriente,altera ab occidente:in quo exemplo dictio(aquila) bis intelligitur , vt plenam efficias conſtructionem.Nos ſcribimus,tu verſus,ego proſam:vbi ſubaudiendũ eſt,ſcribis,& ſcribo,Duorum fratrum,alter indoctus, alter doctus:vbi bis ſubauditur Frater.

ENALLAGE.

Authores etiam interdum aliam orationis partem pro alia ponũt, & tum ſermo figuratus eſt : figura verò appellatur Enallage, vt nomen pro aduerbio: vt Sole recens orto,& Sublime volat. pro recenter,& ſublimiter.

Aut pronomen loco nominis:vt Non ea vis animo.pro,tanta vel talis.Et,Quæ tua humanitas eſt.pro,qualis.

Aut verbum loco nominis,vt Scire tuum nihil eſt.pro,ſcientia.

Participium pro nomine quatuor modis. Cum loco appellatiuo-

rum ipſis vtimur: vt Cupiens litium, Fugiens laborum. Cum recipiunt comparationem, vt Doctus, doctior. Cum aliter cōponuntur quàm verba à quibus deſcendunt, vt Doceo indoctus.

Præpoſitio pro aduerbio, vt (poſt) pro poſtea: & (ante) pro antea.

Aduerbium loco nominis, vt Sic vita erat. pro, talis. Genus v Latinum. pro, à quo. Hinc illæ lachrymæ. pro, ex hoc. Et co ctionis loco, vt (Cum) quando ei ſubiūgitur Tamen: vt Cū pr uideris, tamen non cauiſti.

Coniunctio pro aduerbio, vt (Quidem) loco Profecto, aut Certe.

Interim vnius partis orationis ſpecies cōmutantur, vtpote appellatiuum pro adiectiuo: vt Dardana ſuſcitat arma. pro, Dardania.

Aut vnum pronomen pro alio ponitur: vt Viuite fœlices, quibus eſt fortuna peracta Iam ſua. pro, Veſtra.

Aut verbum abſolutum pro actiuo: vt Corydon ardebat Alexim, pro, Amabat.

Aut actiuum pro abſoluto aut paſſiuo: vt Siſtunt amnes, terræque dehiſcunt. pro, ſtant, aut ſiſtuntur.

Sæpe etiam præterita verborum neutrorum abſolutorū quæ adſignificant locum, in ſignificatione paſſiua videtur poni: vt Iuit, *Il ſen eſt allé.* Venit, *Il eſt venu.* Surrexit, *Il ſ'eſt levé.*

Participium paſſiuum pro actiuo: vt Tacitus, pro, tacens.

Vna præpoſitio pro altera: vt Multa ſuper Priamo rogitans. pro, de Priamo.

Aduerbia loci, pro aduerbijs temporis: vt Hic & Ibi, pro, tunc.

Coniunctio copulatiua, pro diſiunctiua: vt Subiectiſque vrere flāmis. pro, ſubiectiſve.

Interim vnum accidens eiuſdem partis pro alio ponitur, velut caſus pro caſu: vt Proijce tela manu ſanguis meus. pro, mi. It cælo clamor. pro, ad cælum.

Genus pro genere: vt Validi ſilices, pro, validæ.

Numerus pro numero: vt Medióque ex hoſte recepti. pro, medijs ex hoſtibus. &, Pars volucres factæ.

Perſona pro alia: vt Omnes aquæ quæ ſuper cælos ſunt. pro, eſtis.

Modus pro modo: vt Facile omnes perferre ac pati. pro, perferebat ac patiebatur.

Tempus pro tempore: vt Accedo ad pediſſequas: quæ ſit rogo. pro accedebam, & rogabam: vel acceſſi, & rogaui. Et, Samia mihi mater fuit. pro, erat.

GEORGIVS BVCHANANVS LECTORI.

CVM iam ad vmbilicum perductus eſſet hic libellus, mihi viſus ſum non ab re facere, ſi Lodoici Viuis epiſtolam de ratione ſtudii huc adiicerem, nõ tam vt vacuas explerem paginas, quàm vt ne malos medicos imitatus eſſe videar, qui laborantibus ſæpenumero pharmaca præſcribunt, cæterum rationem illis vtendi penitus omittunt: quam qui nõ in omnibus rebus tãquam ſcopum intuetur, is quæ alioqui vtiliſſima ſunt, ea fruſtra, & ad nullũ vſum ſibi comparata eſſe ſciat. Præterea vt libellus ad filiam, ita epiſtola ad matrem, atque adeo ad filiam inſtituendam miſſa eſt: in qua cũ de aliis rebus pluribus, tum de his rudimentis habes eruditiſſimi viri iudicium. Vale, & fruere.

Iohannes Lodoicus

VIVES DOMINAE CATHERINAE Reginæ Angliæ, patronæ vnicæ S.

IVSSISTI vt breuem aliquam rationem conſcriberem, qua in Maria filia tua inſtituenda præceptor eius vti poſſet. Parui libens tibi, cui in rebus multò maioribus obſequi vellem, ſi poſſem. & quoniá inſtitutorem illi doctum in primis hominem ac probum, vt par erat, delegiſti, res velut digito indicaſſe fui contentus. ille reliqua explicabit. Quæ tamen aut obſcurè tradita, aut prætermiſſa à ſcriptoribus artis grammaticæ putaui, ea paulò pluribus conſignaui verbis. CHRISTVM precor, vt hæc docendi ratio & ad eruditionem & ad virtutem filiam tuam impenſè iuuet. Vale, & hunc meum animum addictiſs. maieſtati tuæ ſcito. Oxoniæ Non. Octob. M. D. XXIII.

LECTIO.

LITERARVM ſonos doceatur planè, diſerte, & exacte proferre. neque enim parum ad inſequentem inſtitutionem intereſt, quomodo didicerit elementa & ſyllabas pronuntiare. Sciat ex literis alias eſſe vocales, alias conſonantes: quot ſint illæ, quot iſtæ, & cur ſic dictæ. Eſſe ex conſonantibus alias mutas, quæ à ſe incipiunt & finiunt in vocalem: vt b, c, d. ſic vocantur, quòd quum fari incipiant, niſi ſuccurrat vocalis, obmuteſcunt. Alias ſemiuocales dici: ex ijs quaſdam liquidas, vt l, m, n, r. Tum duas ex vocalibus i & u tranſire in conſonantes, quum poſt eas ſequitur vocalis, cui in ſono iunguntur: vt viuo, conijcio, vinum, vulpes. In Græcis dictionibus nunquam ἰῶτα fit conſonans: ideò nec Iacobus, nec Iohannes conſonantem i habent. V cõſonans apud eos eſt βῆτα. vocalis u eſt ȣ diphthongus. quocirca aſſueſcat ſcribere u vocalem hac forma, propter Græcum υ quod ſæpenumero apud Latinos in u trãſit: vt Sylla Sulla, Tybur Tubur:

& conſonantem hanc u,pr. pter βῆτα Græcum. Syllaba dicitur quaſi comprehenſio literarum, ſed ex ſola vocali poteſt fieri ſyllaba:vt Maria,IESVS.Tum diſcat ſyllabā conſtare, aut ex vocali ſola,aut ex vocali & conſonante,aut ex vocali & cōſonantibus.ſi- ·e vocali nunquam fit ſyllaba. & quot ſunt vocales, totidem ſyllabæ. Ex vocalibus fieri diphthongos quatuor, duas ſcribi & proferri, duas ſcribi & non proferri, niſi quòd paulò craſſior eſt ſonus,quàm ſi eſſet vocalis ſimplex. Eadem in literis Græcis oſtendenda, vt emendate ſciat in vtraque lingua legere. Infigenda hæc ſunt & inculcanda,vt recte literas & ſyllabas proferat, nec vllum inſit in ore vitium.

PARTES ORATIONIS.

Deinde ſciet eſſe apud Latinos octo partes orationis, quatuor variabiles,& quatuor inuariabiles.Ex variabilibus,quæ ſignificant aliquid fieri, & inflectuntur per modos & tempora, dicuntur verba. Quæ declinantur per caſus,& ſignificant aliquid fieri in tempore, dicuntur participia. Certa quindecim ſunt pronomina. reliqua nomina. Ex inuariabilibus certas quinquaginta eſſe Præpoſitiones. Eas verò quæ coniungūt partes orationis,vocari Coniunctiones. Coniunctiones olim eſſe nonnullas ſubitum mentis affectum ſignificantes,quæ vocātur Interiectiones. Reliquas Aduerbia nominari.Hæc ſint à nobis craſſe ac ruditer vtcunque oſtenſa, ſicut & alia in hoc libello omnia, magis vt intelligantur quàm vt exacte à nobis tradantur.

SCRIPTIO.

Inter hæc omnia det aliquid temporis formandis literis non tam eleganter quàm velociter,vt ſiquid præceptor dictet, ipſa ſuis ſcribat digitis. Siquem authorem legat, & vel verbum,vel ſententia placeat, excerpat. magis hærent memoriæ,quæ noſipſi ſcripſimus,quàm quæ alij. Interim etiam dum ſcribimus, animus à cogitatione rerum ſiue leuium, ſiue turpium auocatur. Verſus qui ad imitationem proponuntur, contineant grauem aliquam ſententiolam, quam iuuet edidiciſſe. nam toties reſcribendo, neceſſe eſt retineatur.Dabitur opera,vt initio ſaltem imitando caſtigate ſcribat.

MEMORIA.

Memoriam quotidie exerceat, vt nullus ſit dies, in quo ipſa aliquid non ediſcat. Sic & acuetur ingenium, & facillimam ſibi ac

promptiſſ. parabit memoriam,vt poſtea quæcunque libuerit,nullo retineat negotio,& firmiſſime. Durântque in reliquam vitam, quæ iſta ætate percipiuntur.Initio poterit de nocte cubitum itura attente bis aut ter relegere,quæ memoriæ mandari volet,& poſtridie mane à ſe repoſcere.

INFLEXIO NOMINVM.

Incipiet nomina inflectere, & diſcet eſſe ſex nominum genera Maſculinum, quod ſignatur hac voce,hic. Fœmininum,quod iſta hæc. Neutrum, quod hoc. Commune, quod hic & hæc. Omne, quod hic, hæc, hoc:aut per tres voces. Dubium, quod ſignatur per iſta duo,hic vel hæc:id eſt,quod ſi volumus,poteſt eſſe maſculinum,& ſi volumus, fœmininum: vt Margo, cortex. Dicimus enim Amarus cortex,& amara cortex.Et inter commune & dubiũ hæc eſt differentia, Quòd quum omne genus pertineat ad adiectiua: Communi quum additur adiectiuum, reſpiciendum eſt de quo ſexu loqueris, & ſic addi genus adiectiui:quod poſtquam addidiſti,non potes mutare de eodem loquens.In Ambiguo vero liberum eſt vtruncunque genus adiectiui libuerit addere, & poſtquam addideris,de eodem loquens potes mutare.vt ſi dicas,Albus canis, de mare bene dicis, de fœmina non bene. Et quum dixiſti de mare Albus canis, de eodem non licebit dicere, Alba canis. At de quacunque cortice loquaris, dices vt voles, Albus cortex, ſiue Alba cortex.& poſtquam illud dixeris,de eodem loquens cortice, dices, Alba cortex. Promiſcuum,quod Græci epicœnum, non eſt genus. nam hîc de natura rerum non loquimur, ſed de qualitate vocum.Subſtantiua ſiue ſubſtantialia,ſiue appellatiua nomina dicuntur omnia,præter illa,quæ ſunt omnis generis:hæc verò dicuntur epitheta,ſiue adiectiua. Illud annotabit propter ſola adiectiua, reperta eſſe in ſubſtantiuis genera. nam ſi adiectiua non eſſent, nihil eſſet opus generibus. vt quum dicimus Reuereor patrem,ne lædas hominem,exclude canem,non refert cuius ſit generis.ſi ſit addendum adiectiuum, tunc conſyderandum eſt cuius ſit generis. Poſthac tradentur numeri duo. nam dualem Græcorum non recipimus Latini,nec magnopere obſeruant Græci.Tum caſus ſeni in vtroque numero. additur ſeptimus, cuius meminit Quintilianus,& poſt eum Seruius:vt Precibus deum placo. Vocatiuus ſemper ſimilis eſt nominatiuo, præterquam in quibuſdam nominibus primæ declinationis & ſecundæ. Nomina neutra habent accuſatiuum & vocatiuum ſimiles nominatiuo, & in plurali

hi tres caſus finiuntur in a. Nomina compoſita ſic declinantur vt ſua ſimplicia. Hinc explicandæ declinationes quinque: quomodo prima cognoſcatur ex genitiuo ſingulari vel plurali,& quot habeat finitiones in nominatiuo, & quemadmodum omnia nomina huius delinationis finita in as vel in es,ſint Græca. Hic int ...ctet nomina huius declinationis. Secunda quomodo cognoſcitur,& quot habet fines. Tertia itidem in qua ſunt vndecim fines,a,e,o,c,d,l,n,r,s,t,x. Hinc ſequuntur quarta & quinta. Poſt hæc incipiet diſcere congruentiam adiectiui & ſubſtantiui in numero, genere, & caſu: in qua exerceatur aliquandiu multis exemplis propoſitis.

DE VERBIS.

Item ad verba veniendum,in quibus duo ſunt noſcenda: naturæ verborum,& ſyntaxes ſiue cōſtructiones. Quinque ſunt modi in verbo: Indicatiuus, & quaſi narratiuus, per quem referimus aliquid,in quo ſunt quinque tempora:Præſens, tria præterita, & futurum. Inter præterita hoc eſt diſcrimen, quòd perfectum ſignificat rem actam, ſicut nomen ipſum ſonat. Imperfectum ſignificat rem nondum fuiſſe perfectam aut tranſactam eo tempore de quo loquimur. Plus quàm perfectum ſignificat rem perfectam ante aliam factam: vt Veni ad te hora decima, tunc è lecto ſurgebas,& mater tua iam fecerat rem ſacram. Ita præteritū imperfectum & plus quàm perfectum ad aliquid aliud referuntur,cuius ratione aut imperfectam rem, aut plus quàm perfectam denotant. Addunt nonnulli futurum perfectum, quod ſubiunctiui eſſe dicitur. id propterea perfectum nominatur: nam ſi dicas, Quum cœnabo, ſignificas inter cœnandum: ſin verò, Quum cœnauero,id eſt perfecta cœna. Imperatiuus modus,quòd per illum imperamus,ſed & precamur hoc,& adhortamur. Duo dedeſunt huic tempora, præſens & futurum. additur & futurum ſubiunctiui huic modo:vt Dixeris, feceris, præcipue cum negatione, Ne dixeris, ne feceris:& negatione ne,aut neque, nunquam non. Optatiuus, per quem optamus. huic placet eſſe quinque tempora,præſens & præteritum imperfectum,Vtinam diſcerem.præteri-

indicatiui. Dehinc infinitiuus cur dicatur,& quot habeat tempora. Addidit Thomas Linacer modum potentatiuum : ídque merito & docte . hunc trades, quum paulo plus in literis promouerit. Exercenda eſt in modis, & temporibus,diligentiſſ.addita vo Latinæ voce Britannica, quæ illi reſpondet: & vſus oſtendend nam Britanni ex proprietate vernaculæ linguæ nonnunquam temporibus peccant. Hæc vbi erunt cognita, ſciat numeros et in verbo geminos,perſonas ternas. Interea inflectet verba per quatuor coniugationes.ſimul diſcet quibus hæ coniugationes inter ſe notis diſtinguantur : habebítque generalia quædam de illis præcepta, quæ ſpectent ad præterita & ſupina, vt in prima declinatione præteritum terminari in aui,ſupinum in atum.in ſecunda in ui vocales,& ſupinum in tum varie.in tertia nonnulla præterita & ſupina exempli cauſa adferentur. nam res eſt multiceps. in quarta præteritum in ui ſyllabam,& ſupinum in itum.quæ excipiantur ab iis canonibus, procedente tempore paulatim cognoſcet. Dehinc quæ tempora ex quibus manant, & quemadmodum formentur.Tum veniendum erit ad eam,quæ Græcis dicitur ſyntaxis, Latine conſtructio . Primum intelligat orationem nullam poſſe conſtare ſine verbo . Nec verbum poſſe poni ſine ſuppoſito, vel expreſſo , vel ſubintellecto , vt in prima perſona & ſecunda. Suppoſitum hoc & verbum,quomodo debeant congruere, ne vitium admittatur.His cognitis,venietur ad quinque verborum genera.Actiuum quod finitur in o,& habet paſſiuum in or.huic datur nominatiuus in re agẽte, & hoc eſt ſuppoſitum: datur accuſatiuus in re patiente,ſeu recipiente actum verbi:vt Maria amat ma trem ſuam. Sunt ex his verbis alia, quæ præter iſtos caſus admittunt genitiuum:vt Deus accuſat genus humanum ingratitudinis, & Superbus poſtulat ſuperbum arrogãtiæ. Alia datiuum:vt Suade optima etiam inimicis.Da egenis neceſſaria. Alia accuſatiuum: vt Ne doceas philomelas cantum . Roga deum bonam mentem. Alia ablatiuum ſine præpoſitione:vt Exue pauonem plumis, quibus ornes canem. Alia ablatiuum cum præpoſitionibus à vel ab, vel è vel ex , vel de:vt Audi iucundam fabellam à patre , ex patre, de patre. Iſtæ poſſunt dici formæ ſiue ſpecies verborum actiuorũ. Et caſus iſti præter nominatiuum & accuſatiuũ rei agentis & patientis dicantur caſus ſpeciales. Paſſiuum verbum , eſt quod ex actiuo fit addita r:vt Amor ab amo.in re patienti, ſeu quæ fit,habet nominatiuum, & hoc eſt ſuppoſitum: in re agenti ablatiuum

cum præpoſitione à vel ab, vel datiuum, Interdum accuſatiuum cum præpoſitione per. Caſus ſpeciales eodem modo manent in actiua & paſſiua: vt Maria amatur à matre, & ornatur ab ea virtutibus. Neutrum eſt quod finitur in o, & non habet paſſiuum in r, niſi in tertijs perſonis. quandoque nominatiuum habet pro ſuppoſito. Ex iſtis alia habent genitiuum poſt ſe, vel ablatiuum ſine præpoſitione: vt Bonus homo iracundia caret, & Indiget dei ſolius. Alia datiuum: vt Maria inſeruit matri, & Sapiens tempori paret. Alia cum præpoſitione iunguntur, quæ nominantur abſoluta: vt Cœnata deambulo in porticu. Pulcher animus habitat in pulchro corpore. Alia habent ablatiuum ſine præpoſitione: vt Ardeo amore recti. Malus flagrat cupidine vindictæ. Alia ablatiuum cum præpoſitione, vt verba paſſiua, & ſignificant paſſionem: vt Deſides pueri merito vapulant à præceptore. Sed multa habent accuſatiuum ſignificantem rem verbi: vt Seruio ſeruitutem, Curro curſum, Viuo vitam. Sum es eſt, ponitur inter neutra, quod ante ſe habet nominatiuum, poſt ſe interdum nominatiuũ, quum res pertinent ad idem: vt Virtus eſt maximum bonum. & genitiuum: vt Liber hic eſt Mariæ. & datiuum: vt Eruditio eſt omnibus magnæ voluptati. & ablatiuum: vt Sis puella probo ingenio. Adduntur compoſita huius verbi vndecim, Adſum, abſum, &c. quæ poſt ſe recipiunt datiuum: Adſum virtuti, Deſum vitio.

Commune verbum finitur in or, ſine actiuo in o, & retinet ſignificationem actiuam & paſſiuam. quum capitur in ſignificatione actiua, habet conſtructionem verborum actiuorum: quum in paſſiua, verborum paſſiuorum: vt Ego veneror probitatem. probitas veneratur à me: quod tamen eſt rarius, & ſunt hæc perpauca.

Deponens finitur in or, ſine actiuo in o, & alteram ſignificationem retinet, actiuam in pluribus. Hæc verba pro ſuppoſito quemadmodum & cætera nominatiuum habent. Poſt ſe verò alia genitiuum: vt Miſerere communis naturæ, Recordare accepti beneficij. Alia datiuum: vt Dominare cupiditatibus, Obſequere bene monentibus. Alia accuſatiuum: vt Sequere deum, & nanciſcèris beatitudinem. Alia ablatiuum ſine præpoſitione: vt Vtor, non

facilius eſt intelligere, quàm explicare: vt Ego tibi hunc hominem belliſſime tractaui. Tum & nominatiuũ habet poſt ſe, quum pertinet ad idem quod ſuppoſitum: vt Ego diſco libens literas, Inſeruio tibi lætus, Tu vocaris Maria, Tu diceris, prædicaris, ſcriberis, putaris, haberis bonus. Recta conſcientia viuit ſemper læta, Expeditus currit celerior. Iſtorum omnium ſatis erit in ſingulis ſpeciebus vnum aut alterum, ad ſummum tria exempla proponere. Inter loquendum verò aut legendum annotari poterit, quæ verba ad quas ſpecies pertineant. Sic fiet in verbis imperſonalibus, & in alijs quæ dicemus. Danda eſt opera, vt exempla ſint interdũ grauia, quæ ſanctè illam erudiant: interdum feſtiua, quæ delectent. Admiſcebuntur caſtæ & puræ aliquæ fabellæ, quæ animum eius reficiant & redintegrent, tum etiam excitent.

PARTICIPIA.

Deinde ſequuntur participia, quæ Latini habent trium temporum, & vnde formantur. Hæc explicabuntur, & quæ ſignificant actionem, quæ paſſionem. Ante ſe nullum habent caſum, poſt ſe verò caſum ſui verbi: vt Inſeruiens foro, dilectus à patre, cariturus vitio, docendus à bono magiſtro.

VERBALIA.

Sunt quædam voces, quæ habent participiorum faciem, & ſunt nomina quæ tempus non denotant: vt Amans librorum, homo venerandus: verbalia nominantur. Sunt & verbalia in or quæ formantur ab vltimo ſupino: vt Amator, ſuaſor: & alia fœminina in trix quæ fiunt à verbalibus in tor, vt Amatrix: genitiuo iunguntur. Sciet quæ participia, quibus verbis vel adſunt, vel deſunt, & verba quæ formulas generales in inflexione ſequuntur, quæ non. Illa etiam quæ anomala dicuntur, vel defectu: vt Aio, inquio, ſalue, vale: vel varia declinatione: vt Fero, tuli. Poſtea quæ multiplicem habent conſtructionem, id eſt, quæ varijs iungi poſſunt caſibus: vt Recordor hanc rem, & illius rei. Poſtulo te huius criminis, & de hoc crimine. Qua de re ſcripſit libellum Antonius Mancinellus, quem theſaurum appellauit. Hæc quum erunt ſemel vtcunque expoſita, neque enim tradi exactè neceſſe eſt, adhibebitur compendium grammaticæ Thomæ Linacri, & libellus de conſtructione, qui circunfertur Eraſmi nomine: ſimul & eiuſdem colloquia, ex quibus retinebit aliquot vocabula, & lo-

quendi formulas. quibus in ſermone quotidiano vtetur, quas ſubinde expediet ab ea repoſcere ne excidant, & iubebitur alios ſic alloqui. Expediet conſcribi illi dialogos aliquot ijs de rebus, in quibus quotidie verſatur, vt illis Latinè nominandis aſſueſcat, velut de indumentis, de partibus ædium, de cibis, de partibus temporis, de inſtrumentis muſicis, de ſupellectile. Vocabulorum veræ & propriæ ſignificatiæ explanabuntur, ne impropriè vtatur. Tum differentiam inter illa quæ ſimilia videntur, & congruentiæ inter ea quæ diſſimilia. In hoc proderit non totum Vallam enarrare, ſed quædam ab illo excerpta, qualia Nebriſſenſis collegit, & Antonius Mancinellus. Sed acri opus eſt iudicio, ne friuolas, aut parum obſeruatas, aut falſas quoque præceptor tradat, cuiuſmodi ſunt haud ſane paucæ in Valla, Nonio, Seruio, Donato, ſed maxime in Gellio. Etymologias quoque multorum cur dicta ſint, accipiet. Sic enim verius & certius tum intelliget, tum continebit, & ea cognitione delectabitur: multúmque in his latet peritiæ, modo recte & acute expendantur: nec vndecunque friuolæ, aut ridiculæ petantur, quod fecerunt patrum, & auorum memoria, qui hanc partem tractandam ſuſceperant, Latini & Græci ſermonis penitus ignari. Annotabuntur ei, quæ vſu ineruditorum barbara vocabula vſurpantur, & quæ ſunt quidem Latina, ſed inuerſæ ſignificationis.

EXERCITATIO LATINE. SCRIBENDI.

Incipiet hoc loco oratiunculas ex Anglico in Latinum vertere, faciles initio, paulatim difficiliores, per omnia genera & formulas verborum, ſed partim graues & ſanctas, partim feſtiuas & vrbanas. Simul cum his diſcet Catonis diſticha, & mimos Publianos, & ſententias ſeptem ſapientum, quæ omnia eodem libello Eraſmus coniunxit & explicauit. Ediſcet ex illis ſententiolis aliquot vitæ maxime vtiles, quas habeat in poſterum velut antidota aduerſus venenum & proſperæ fortunæ & iniquæ. diſcátque iam nunc in hac tenera ætate veras & incorruptas opiniones, vt ea ſola bona putet cum verè ſunt talia, velut virtutes, & ...

lis quæ vitam erudiant, quas ipſa alijs referre poſſit, vt de Papyrio prætextato puero apud Gellium, de Ioſepho in ſacris libris, de Lucretia in Liuio, de Griſelide & alijs, vt ex Valerio, Sabellico, & huius notæ ſcriptoribus, quæ pertinebunt ad aliquam commendationem virtutis aut deteſtationem vitij. Habeat dictionariu Latinum & Anglicum, quod ſæpe conſulat, vt ſciat, quid quodque vocabulum ſignificet. Res quum non intelliget, explicabūtur à præceptore. Turpium & fœdarum rerum vocabula nec intelligat, nec, ſi fieri poſſit, legat vel audiat. Conficiat ſibi libellum ex vacua charta, in quo ſua manu conſcribat ſententiolas, quas memoriæ mandatura eſt, eritque ei vice cuiuſdam enchiridij.

REDITVS AD PRIORA EXACTIVS.

Poterit hoc loco repetere, quæ de quinque verborum generibus dicta ſunt. Poſt ad verba quæ dicuntur imperſonalia, quorum alia ſunt actiuæ vocis, alia paſſiuæ. Actiuæ vocis cur dicantur, & eorum eſſe ſpecies quinque: Aliorum quæ ante ſe habēt genitiuū, poſt ſe infinitiuum: vt Intereſt huius paraſiti adulari. Quæ datiuū, & poſt infinitiuum: vt Stulto non placet audire verum. Quæ poſſunt eſſe perſonalia mutata conſtructione: vt Tu proba placebis matri. Alia quæ ante ſe accuſatiuum, poſt infinitiuum: vt Decet nobilem non ſuperbire. Quæ ante ſe accuſatiuum, poſt genitiuum vel infinitiuum: vt Pœniteat te peccati, aut peccaſſe. Alia quæ quum adduntur verbis imperſonalibus, ſunt imperſonalia, & habent conſtructionem eorum: quum verò perſonalibus, ſunt perſonalia: vt Incipit me tædere ludi huius. & Ne incipias ſenex inſanire, Nō poteſt Athenienſes pœnitere Phocionis, qui vnus poterat, & ſolebat ſtultas illorum conſultationes improbare. Verba imperſonalia paſſiuæ vocis, ſunt ſimilia tertijs perſonis ſingularibus verbi paſſiui. Veniunt ab actiuis & neutris, nullū habent ſuppoſitum, poſt ſe verò caſum verborum à quibus deſcendunt: vt A nobis auditur, à vobis ſtatur in cubiculo, ſedetur in triclinio, eſtur, bibitur affatim. Siquis addat ſuppoſitum, fit paſſiuum: vt Scribitur liber. Sequitur conſtructio infinitiuorum, illa eſt vulgaris ante ſe habere accuſatiuum pro ſuppoſito, poſt ſe caſum ſui verbi: vt Me legere tibi librum erit vtile. Adduntur verbis, in quibus diligenter eſt animaduertenda conſtructio. Nam ſunt multa verba, quæ ante ſe, & poſt ſe etiam interiecto infinitiu

eundem caſum requirunt, quum res pertinet ad idem. exemplis res eſt declaranda: Ego volo pudica eſſe, Tu velles fuiſſe ad tales epulas inuitatus. niſi ſiquis adderet accuſatiuum ante infinitiuum: vt Ego volo me eſſe literatam. iam in alijs. Socrates non poteſt eſſe ferox, Maria exiſtimatur & dicitur eſſe caſtiſſima. Et in hoc verbo (videor) Ego videor tibi eſſe literata, Tu videris mihi eſſe ſancta. Romani videntur nobis nimis cupidi belli & pecuniæ. Dico vos videri ſimias, Mihi licet eſſe doctæ, Tibi vacat eſſe diſerto. Hinc de conſtructione gerundij & ſupini, quæ eſt apud Vallam, & ex illo apud recentiores iſtud annotabitur, Gerundium adiectiuum non venire niſi à verbo cui additur accuſatiuus, & ratione illius caſus. Non enim dicimus, Veni huc tui ſeruiendi cauſa, vel ad carendam voluptatem, nec ad ſcribendum te, vel ſcribendo tibi, vt ſit adiectiuum: ſed cauſa obſeruandi tui, cogito de te docenda, propter vos erudiendos. Commodum nunc erit explanari vim potentatiui modi, quæ ſunt voces temporum ſubiunctiui: vt Tu virgo hoc dicas? quis crederet mendaci? peccaueris ſane, ſed ſemel. nemo ſic dixiſſet, Nunquam acceſſero prauis conſultoribus. His cognitis venietur ad ſignificationem & ſyntaxim reliquarum partium orationis, De vi pronominis, De aduerbio, De præpoſitione, De coniunctione. Quibus addatur verbi modis, & quomodo coniungat. Interiectio cur ſit ita appellata, quòd per affectum interponatur orationi: vt Magnum heu fecerat nefas. Poterant iſta dici à me fuſiùs, ſed admonere ſatis habui, quæ ab alijs eſſent copioſe tractata, quæ omnia vſus & lectio authorum explanabit & expoliet, reddétque vt apertiora, ſic etiam certiora.

SERMO.

Loquatur cum præceptore & cum diſcipulis Latine, quas habeat tres aut quatuor. nam ſolam inſtitui non conducit, ſed nec plurimæ ſint. Et eæ puellæ, atque etiam ſelectiſſimæ, liberaliter & ſanctiſſime educatæ, à quibus nihil audire poſſit, aut diſcere, quod mores corrumpat, quorum prima ſemper debet eſſe cura. Stimuletur modo præmiolis, modo contentione & æmulatione: laudetur ipſa, laudetur & alia ipſa audiente. Conabitur exprimere quæ

æm[illegible]abitur,ſed pronuntiationē quoque,ne in accentibus peccet.

ACCENTVS.

De quibus cognoſcat initio generalia præcepta, duo in primis in ſermone Latino, penultima ſyllaba longa, in ea eſt accentus: vt Paréntis. Altera, penultima breui, in antepenultima eſt accentus, quantacunque ſit: vt Hóminis, dóminus. In vltima nullæ Latinæ dictiones accipiunt accentum, præter pauca inflexibilia: vt Porrò, vnà, illò. In diſſyllabis omnibus accentus eſt in penultima, præter ea quæ dixi indeclinabilia. Tum licebit vniuerſalia illa cognoſcere, de vocali ante vocalem quæ eſt breuis, de vocali ante duas conſonantes aut conſonantem, vim duarum habentem, quæ longa: & omnis ſyllaba diphthongo ſcripta, longa eſt. Anxia illa, de ſyllabarum quantitate, vel aliâs diſcet, vel non eget fœmina, quod magis puto. Obſeruabit inſtitutor, quemadmodum loquetur, vitiáque tum ſermonis, tum linguæ ſedulo repurgabit, ne hærere ſinat. Oſtendet rationem cur vel ſolœciſmum caſtigarit, vel barbariſmum, vel vitioſam pronuntiationem. Admonebit vt vitet, ne iterum idem peccet: ſi rurſus eodem relabatur, admoneat prioris errati.

ANNOTATIONES.

Habeat librum chartaceum maiuſculum, in quo manu ſua annotet tum verba, ſiqua inter legendum graues authores inciderunt, vel vtilia vſui quotidiano, vel rara, vel elegantia: tum loquēdi formulas argutas, venuſtas, lepidas, eruditas: tum ſentētias graues, facetas, acutas, vrbanas, ſalſas: & hiſtorias ex quibus exemplum vitæ ſuæ poſſit petere. Aduertet etiam vbi, & quemadmodum grammaticorum ſeruentur præcepta, vbi negligantur. Nam ars grammatica ex vſu authorum nata eſt, ideo hic eſt arti præferendus, quum diſcrepant. Ars tamen neceſſaria eſt, quæ recte & emendate loqui ex obſeruatione docet. Authores in quibus verſabitur, ij erunt, qui pariter & linguam & mores excolant atque inſtituant. Quíque non modo bene ſcire doceant, ſed bene viuere. Huiuſmodi ſunt, Cicero, Seneca, Plutarchi opera, quæ ſunt à varijs verſa, aliquot Platonis dialogi, præſertim qui ad rempublicam gubernandam ſpectant. Hieronymi epiſtolæ, & quædam Auguſtini opera, Eraſmi inſtitutio principis, Enchiridion, Paraphraſes, & alia eius permulta pietati vtilia. Thomæ Mori Vtopia.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE